

ABONAMENTUL:

Pe un an . . . 28 — Cor.
Pe jumătate an 14 —
Pe 3 luni . . . 7 —
Pe o lună . . . 2-40

Pentru România și
străinătate:

Pe un an . . . 40 — franci

Telefon

pentru oraș și interurban
Nr. 750.

REDACȚIA
și ADMINISTRAȚIA:
Strada Zrinyi N-rul 1/a.

INSERTIUNILE
se primesc la adminis-
trație.

Mulțămite publice și Lou
deschis costă șirul 20 fil.

Manuscrisurile nu se in-
napoiază.

ROMÂNUL

Chestiunea Ruteană.

De Ion Grămadă.

Obstrucția rutenilor din parlamentul austriac și în special orațiunea de 13 ceasuri a deputatului Baczinsky aduce din nou chestiunea ruteană în discuție.

Acum, când reformele militare au fost votate într'un mod așa de violent în camera ungară, și când se credea aproape cu siguranță că aceste reforme vor trece foarte ușor prin parlamentul austriac, iată că vin „loialii” ruteni, „tiroleji” din ostul monarhiei, cum le place lor să se numească, și încep obstrucția tehnică împotriva unor reforme de cea mai mare însemnătate pentru monarhia întregă.

E bine ca în aceste momente să le controlăm puțin loialitatea noilor „tiroleji” și să o reducem la adevărata ei valoare. Din anii 1848 și 49 când deputatul rutean din Bucovina, Cobiliță, se resculă împotriva împăratului, ca să sfârșească apoi prin spânzurătoare, și până în zilele noastre, când un criminal celebru de talia lui Siczinsky îl împușcă pe contele Potocky, reprezentantul împăratului în Galiția, neglijările rutenilor, dar și dovezile de fățarnică credință față de tronul habsburgic, se țin lanț. Înainte cu câțiva ani studenții ruteni din Lemberg închiși pentru demonstrațiile lor nedrepte, proclamă un nou fel de grevă, greva foamei, punând cu eroismul lor în uimire lumea străină, care nu știa că rutenii sunt... adevărați măiestri în răbdarea de foame, deoarece-s deprinși cu acest fel de cură chiar din frageda lor copilărie. În 1910 cu prilejul altei demonstrații, studenții ruteni din Lembergucid din greșală pe colegul lor Kócko și pun vina în cărua studenților poloni, pe cari îi prezintă în fața lumii ca pe niște sălbateci. Când liceanul rutean Czerny cutează anul acesta să vândă colegilor săi ilustrate cu chipul criminalului Siczinsky și-i dat afară din toate școlile, el se sinucide într'o pădure, iar poporul rutean ține doliu național și deputații săi țin orații la mormântul unui patolog, pe care-l glorifică întocmai ca pe un erou.

Atâta perversitate n'am întâlnit la nici un popor care să ridice crima la cinstea unei fapte eroice!

Antidinasticismul și antimilitarismul rutenilor au ieșit însă la iveală mai ales în ședința din 15 martie a. c. a parlamentului austriac, când deputatul lor Petrycky a spus în plină ședință că în mijlocul poporului rutean începe o mișcare antidinastică și antimilitaristă, iar în caz de război, soldații ruteni îi vor împușca mai de grabă pe superiorii lor, decât pe dușmani. Prea târziu, abia după o lună a venit protestul celorlalți deputați, și anume când au văzut că francheta involuntară alui Petrycky

era cât pe ce să-i facă să piardă universitatea ruteană la care aspiră.

În Bucovina deputații ruteni au declarat în timpul din urmă război guvernului bucovinean, iar în parlamentul din Viena încep obstrucția tehnică împotriva reformelor militare într'un timp așa de critic, când toată lumea se pregătește de război, neștiind ce poate să aducă ziua de mâine. Și aceasta să se chieме loialitate? Aceștia-s „tiroleji” din ostul monarhiei? Un Jacyiszyn și Gotz din Galiția cari au făcut spionaj pentru Rusia împotriva Austriei?

Ei nu se dau îndărăt nici în fața celor mai drastice mijloace, numai ca să facă senzație și să alarmeze lumea. Înainte de Paști un deputat rutean, fost vagmistru la jandarmerie, știind că suferă de inimă și că-i c'un picior în groapă și cu unul afară, a început să obstrueze în parlamentul austriac, sperând că-l va lovi damblaua în decursul vorbirii sale și prin senzația ce va stârni acest caz, guvernul va fi silit să li creeze universitate la Lemberg.

Dar Austria merită să-i aibă așa cum sunt: ea i-a crescut în felul acesta. Chestiunea ruteană, ba chiar poporul rutean e o creațiune a politicii externe austriace, la care au contribuit în primul rând polonii, iar în al doilea despotismul moscovit.

În jumătatea întâia a secolului trecut se ivi în Rusia sudică, în Ucraina propriu zisă, o mișcare literară frumoasă, din care a răsărit — ca și din cercul literar al „Junimeii” dela Iași — o mișcare politică, dar cu tendințe prea democratice pentru Rusia țarismului despotice. Urmarea a fost că întreaga mișcare a fost oprinată de guvernul moscovit: poetul Taras-Sevenco a fost închis într'o fortăreață din Ural, filosoful Dragomanow a trecut în Galiția, iar ceilalți aderenți ai noului curent s'au împrăștiat în alte părți.

Polonii știură să profite de nemulțămirea ce începuse să crească în Rusia sudică din pricina acestei opresiuni samavolnice. După răscoala neisbutită din 1863 cei din Galiția se alipiră mai strâns de Austria, iar cei din Rusia văzând că nu-i pot învinge pe moscali, încercară să-i submineze pe aceștia, să-i slăbească, și din mișcarea politică a rutenilor sau malorușilor, ei formară pe nesimțite o sciziune etnică, susținând că malorușii nu sunt moscali, ei un popor nou, aparte.

Pe de altă parte Austria, îndată după anexarea Galiției, văzu că a pățit ca și costărcul din fabulă, care deodată cu friptura aflată mai luă și niște cărbuni, așa că cuibul era cât pe ce să-i iee foc. Terenul Galiției e politicește un teren vulcanic. Rușii de acolo sunt frați buni cu moscoviții din Rusia, și aceasta putea să se amestece în orice moment în chestiunile interne ale Austriei, pe motiv că-și apără conaționalii. Și atunci Austria, ajutată de Po-

loni, fu nevoită să inventeze un popor nou, să-i boteze pe rușii din Galiția și Bucovina cu numele de ruteni, voind pe de o parte să abată dela granițele ei poftetele Rusiei, iar pe de alta să-i creeze acesteia la dânsă acasă o chestiune de naționalități, o rană internă, de care să suferă veșnic, ca și Austria. Minunată trăsătură de șah, înadevăr genială! și lucrul nu era așa de greu de realizat.

Rușii mici (malorușii sau rutenii) din sudul imperiului moscovit, ca și cei din Galiția, vorbesc o limbă care-i numai un dialect al celei moscovite, mult mai asemănător cu aceasta, decât b. o. dialectul germanilor din Pomerania cu cel al bavarezilor, decât jargonul șvabilor din Bănat cu cel al sașilor din Ardeal, cari formează cu toate aceste un singur popor.

Afară de aceasta deosebire între ruteni și ruși erau ușor de aflat: cei dintâi au stat sute de ani sub dominațiunea polonă, limba lor venind în contact cu o limbă înrudită a suferit schimbări, ei au acceptat ritul gr-cat., — și religia înainte vreme era aproape identică cu naționalitatea — posedau deci încâtva o mentalitate deosebită de a moscoviților gr-ort., așa că după împreunarea lor cu acești din urmă, ei se simțeau aproape străini față de aceștia, religia și separatismul de veacuri formau o prăpastie. Aromânii din Turcia vorbesc alt dialect decât noi, unii sunt chiar de confesiune mohamedană, cu toate aceste ei se simt frați cu noi, deși au avut o istorie deosebită de a noastră.

Această răceală, apoi momentele induse mai sus, favorizară și mai mult propaganda austriacă pentru înființarea artificială a unui popor nou, pentru separatismul etnic al rutenilor de ruși, și de aceea cu drept cuvânt putem afirma că poporul rutean a fost zămislit în cancelaria ministerului de externe austriac, într'o vreme când chestiunea națională nici nu exista în Europa.

În seminariile teologice gr-cat. din Galiția guvernul pregătea în mod sistematic preoți cari se desvoaite mai departe în popor propaganda ruteană împotriva rușilor mari, a moscoviților. În scriere fu acceptată o ortografie nouă, cea fonetică, spre deosebire de cea etimologică a rușilor; se tipăriră gramatice și alte cărți în dialectul rutean cu această ortografie, arătându-le rutenilor în tot momentul că ei se deosebesc de ruși.

O parte din ruteni rămaseră și mai departe credincioși nației lor vechi, rusești, și aceștia sunt rușii bătrâni sau rusofilii, pe cari guvernul austriac îi persecută de o bucată de vreme, mai ales de când rutenii îi denunță neconținut.

O dovadă că rutenii nu sunt un popor nou, ei ruși, e și faptul că ei nici odată n'au fost admiși ca națiune deosebită la congre-

sele panslaviste ale celorlalți slavi, iar cel mai mare slavist din ziua de azi, *Jagici*, susține că limba rutenă e un dialect al celei rusești și nu o limbă de sine stătătoare.

Politica Austriei este din motive de ordin superior foarte rezonabilă. Scopul ei este bine definit: pe de o parte persecuția rușilor bătrâni, ca să stârpiască această buruiiană rea din imperiu, pe de altă parte însă menajarea cu orice preț a rutenilor, deoarece așa-i dictează rațiunea de stat. Ea voiește să slăbească Rusia, creând în Austria și pentru poloni și pentru ruteni puncte de gravitație și centre culturale la Lemberg și la Krakovia, scăzând prin aceasta în mod simțitor însemnătatea celorlalte centre ca Varșovia și Kievul.

Austria știe că în cazul unei mari conflagrații europene, simpatiile polonilor și ale rutenilor din Rusia vor fi pe partea Austriei, ceea ce-i de mare însemnătate pentru politica ei în ostul Europei. Iar în caz că s'ar înființa cândva un stat național ruten, — ei numără în Rusia, Galiția, Bucovina și Ungaria vr'o 30 de milioane de suflete — Rusia ar primi printr'aceasta o lovitură de moarte, și peste trupul Ucrainilor ea n'ar putea trece nici odată la Constantinopolul atât de mult visat. Austria lovește deci cu rutenii, sau mai bine zis cu rușii în ruși.

Cine a știut să tragă mai multe foloase din hermafroditismul acesta, au fost rutenii, cari știindu-se ca nație balanțând între cer și pământ ca și sicriul lui Mohamed, au creiat neconținut încercături guvernului austriac, fără teamă de urmări, căci în cazul acesta amenințau că se vor arunca în brațele Rusiei. O dovadă de acest pericol e numita orațiune alui Petrycky în parlamentul austriac.

Acordarea de drepturi rutenilor în Galiția se poate face însă numai în dauna polonilor, cari sunt copii alinați ai guvernului austriac, și deaceia a trebuit să se caute un *modus vivendi* pentru ambele părți, și atunci li-s'a deschis aspirațiunilor rutene o porțiță în Bucovina, nedreptățându-i pe români și inventând pentru motiva-

rea acestui procedeu fantoma dacoromanismului.

Ori cum însă, interesele Austriei în Bucovina se lovesc cap în cap cu cele ale României, a aliatai ei credincioase, care doar atâta dorește dela Austria în schimbul unei alianțe ofensive și defensive, ca conaționalii ei din Bucovina să aibe depline libertăți politice și culturale și să nu fie jertfiți pentru avantajele utopice ce le așteaptă Austria *ad calendas graecas* dela simpatiile rutenilor din Rusia.

Acest joc diplomatic al guvernului austriac e deci deosebit de greu, căci în cazul acesta diplomații din Viena nu se mai pot scuza, ca în Ungaria, zicând că în chestiile interne ale acesteia ei nu se amestecă. Și atunci ca să împace și opinia publică românească, guvernul bucovinean le acordă românilor drepturi numai cu țârâita, le ia îndărăt drepturile ce le au, și în urmă le dă iarăș; un guvernator închide școalele particulare românești din nordul Bucovinei, ca urmașul său să le deschidă din nou și să-i împace pe români. *Aceștia-s deci victima rațiunii de stat!*

Ce măsuri ia însă Rusia împotriva politicii austriace? Spionajul rusesc din Galiția, rublele date rusofililor din Austria, și propaganda moscovită între rutenii din nordul Ungariei pentru trecerea la biserică gr.-or., iar de câtăva vreme agitația prin presă pentru o apropiere între români și moscali, între miei și lupi, și aceasta mai ales de câte ori se află monarhia noastră într'o încercătură externă sau internă, sau când români sunt nedreptățiți, fie cu legea școlară a lui Appouyi, fie cu proiectul votului plural al lui Andrassy, cu chestiunea episcopiei gr.-cat. sau cu ocuparea postului de vicar în Bucovina.

În aceste momente critice pentru noi se aude dela Petersburg glasul de sirenă al fostului ministru Durnowo, care propune o împărțire a Austriei. Inzădar însă, căci românii de sub sceptrul habsburgic își astupă urechile ca și marinarii legendarului Ulysse și nu vreau să audă, ci așteaptă cu răbdare și cu credință către tron că li-se

vor recunoaște și în Austro-Ungaria în deplină măsură toate drepturile politice și culturale cari li-se cuvin.

Obstrucția rutenilor. Abia ieri la amiază și-a terminat rutenul Bacinsky discursul început încă alaltăieri seara la orele 11 fără un sfert. A vorbit așadar mai mult de 13 ore în șir, creiând cu aceasta cel mai mare record și bătând pe toți înaintașii săi. Așa germanul Lecher a vorbit numai 11 ore, iar boemul Kotlav ceva mai puțin de 13 ceasuri.

Terminând Bacinsky a spus: „La sfârșitul cuvântării îmi țin de datorință să mulțumesc din inimă Excelențiilor Lor Pogatschnigg și German, precum și dlui ministru al Landwehrului Georgi pentru bunăvoitoarea atențiune cu care m'au ascultat 13 neîntrerupt”.

După Bacinsky a luat cuvântul cel radical Fresl. Din incredințarea șefului interinal al cabinetului austriac, ieri s'au început din nou tratative cu rutenii pentru a-i îndupleca, în schimbul unor concesii favorabile pentru dânșii, să renunțe la obstrucție. Cu conducerea tratativelor a fost însărcinat din partea guvernului ministrul de culte dr. Hussarek. Guvernul promite că va grăbi înființarea universității rutene cerind în schimb ca rutenii să nu împiedece reformele militare și a celorlalte proiecte ce sunt la orinea zilei, iar în dieta provincială a Galiției să asigure mersul normal al desbaterilor.

În ședința de ieri a comisiei militare au mai vorbit deputații ruteni Levitzky și Wassilko, declarând ambii că deputații ruteni sunt aplicați să-și schimbe tactica de până acum. După aceea președintele închide memorabila ședință de ieri și alaltăieri, care în total a durat nu mai puțin decât 46 ore în șir. Un record și acesta.

Sunt speranțe că în urma intervenției ministrului de culte, rutenii vor renunța la obstrucție. Atitudinea și-o vor preciza însă abia marți. Deasemenea s'au început tratative între clubul polon și între ruteni în chestia universității rutene. Probabil că până miercuri se va clarifica definitiv, urmând să se înceapă apoi în cameră discuția reformelor militare.

În comisia bugetară s'a intrat ieri în desbaterea provizoriului. Wassilko aruncă vina pentru obstrucție în spatele polonilor și a guvernului care s'a lăsat terorizat de ei. Respinge învinuirea, că prin tactica lor rutenii ar îndrepta ascuțitul obstrucției împotriva coroanei.

Ministrul de culte Hussarek amintind de promisiunea domnitorului, pune în vedere realizarea grabnică a chestiunii universității rutene.

Baronul Coco Wassilko spune că în urma declarației ministrului de culte rutenii văd că situa-

Edmondo de Amicis.

Din „Pagini Răzlețe”.

Descurajare.

Trad. de Jean Antohi.

(Continuar și fine.)

— Și în vremea aceasta vântul duce cu el volume și volumașe iar noi îmbătrânim nebăgați în seamă și desprețuiți, până când într'o bună zi, zece ziare spun că s'a lăsat o *largă ereditate de afecțiuni*, iar în ziua următoare nimeni nu pronunță numele nostru. Iată cariera scriitorilor simpatici, stimați, cunoscuți, distinși; cariera mea e aceea a o sută alți compatrioți ai *tinerei literaturi*.

— Dar toți, — zise Tereza — chiar și cei mai mari au avut asemenea descourajare!

— Era altă descourajare, — răspunse Mario, — fii sigură. Se descourajau pentru că simțeau opera lor prea inferioară talentului lor; dar nu că nu ar fi simțit talentul. Ei au aruncat în lume reflexele luminei ce strălucea în mintea lor și nouă aceste reflexe ne pare deja o mare lumină; dar cine își poate imagina splendoarea cu care o vedeau ochii lor plini de geniu? Cine știe ce măreț. *Cinci Mai* străluci lui Alexandru Manzoni, mai înainte ca el să fi început a scrie aceia ce cunoaștem noi? Toți cei mari căzură câte odată;

dar căzură la puțini pași de vârful muntelui și deja erau urcați la o înălțime considerabilă. Nu cădeau din slăbiciune, cădeau de amețală. Erau bătălii în cari eșiau când învingători, când învingători! Dar în mine, vezi, nu e luptă; în mine e liniștea moartă. Celor mari cari bat la poarta templului Artei, câte odată o voce lăuntrică răspunde: — Încă nu. — Mie, acea voce îmi răspunde: — Pleacă! — Dânșii sunt rugați să aștepte iar eu sunt dat afară ca un om de nimic.

Tereza deschise cartea ce o luase puțin mai înainte și se prefăcu că începe să cetească fără a lua în seamă vorbele lui Mario.

— Citește, citește, — continuă Mario surizând, — cine se mulțamește, se bucură. Până atunci voi face puțină critică autorului tău. Personagiile lui sunt toate păpuși cari recitează aceeași parte și nu intră nici unul în scenă care să nu lase să se vadă mâna celui ce le conduce. Trei idei colorate de mii de culori; dar nu mai mult decât trei idei. Un marizantism innăscut, fără afirmațiuni curagioase; o mișcare perpetuă între cred și nu cred; o voință de a spune lucrul fără a se compromite cu vorba; o îndoită frică de a face să suridă neîncredătorii și de a nemulțami pe mamele credincioase; o tragere la țintă asupra inimei, a trădării când ar trebui să se țintească capul; până și în limbă, incredințarea profundă că trebuie să se dea cu piciorul convențiunilor, scrupurilor gramaticale, vorbelor ilustre, tuturor formulilor limbei insipide, pedante, bastarde, care se vorbește în afară de limba Toscană; și lenevia de

a nu face aceasta de frica acelor cari combat propunerea lui Manzoni, pentru că nu voesc să începă să studieze din nou.

— Eu nu mă pricep la limbă, — zise Tereza; — nu știu să-ți răspund. În ceiace privește de păpuși — atâta vreme cât spun lucruri bune — ce interesează dacă se vede mâna? — Așa zicând, rîse și-i luă mâna.

— A zice lucruri bune! exclamă Mario. — Ași vrea să'mi spui tu, ce drept am eu să spun lucruri bune, eu cari nu te fac, și de a pune de desubt iscălitura mea, ca și cum le-ași face. Imi amintesc, acum câteva zile, când îți spusei că împlineam 27 de ani, tu ai exclamat: — Douăzeci și șapte de ani! Și ai făcut destul de multe! — Făcut multe! N'am salvat viața nimănu, — n'am mai petrecut treizeci de nopți în șir la patul unui bolnav, — nu m'am riscat nici odată să primesc o lovitură de pumnal ca să salvez pe vre-o femeie din mâinile vre-unui brutal ce o palmuește în mijlocul străzei, — n'am mai făcut zece chilometri pe jos ca să mă duc să port o știre bună vreunei familii sărace, — nu m'am mai lipsit nici odată o lună de zile de țigări, de teatru, de bere, ca să facă un cadou unui vechiu profesor al meu din școlile primare care se găsește în strimtoare. Ei bine, cumose tineri cari făcură și fac toate lucrurile acestea și cari s'ar rușina să le scrie și cari când le cetece scrise de mine, îmi spun:

— Bravo! D-voastră faceți bine! Ferice de d-voastră!

— Drept, și ce-i eu asta?

șia e schimbată și prin urmare nici o piedecă nu mai stă în calea tratativelor cu guvernul, cari speră să ducă la un rezultat favorabil.

Cât a costat țara lui Tisza? Săptămâni întregi capitala țării a fost inundată, la propunerea lui Tisza și pentru a preveni eventualele tulburări de stradă, de miliție și jandarmerie, adusă din provincie. Pentru zilele cât au stat în capitală, soldații și jandarmii au primit, în vederea serviciului excepțional și a traiului mult mai scump decât în provincie, soldă dublă. Zilnic s'a luat din banii țării cu aproape 70.000 de coroane mai mult decât în timpuri normale, ceea ce în decurs de două săptămâni face aproape un milion de coroane. Dar contele Tisza și-a făcut hatărul și ce însemnează un milion milion de coroane stoarse din sudoarea poporului când e să se satisfacă hatărul unui conte de talia lui Tisza, pentru care pungea țării stă totdeauna deschisă!

Adunarea de protestare din Arad. În oraș se fac mari pregătiri pentru a da adunării de mâne porpoții mărețe și a arăta țării, că Aradul totuși este unul dintre cele mai 48-iste orașe cu toate că la alegerile din urmă a trimis în dietă pe contele Tisza care, văzurăm în ce chip își bătu joc de întreaga țară a 48-istilor de toate nuanțele. Și-au anunțat până acum participarea contele Apponyi, Justh, Hock și un însemnat număr de fruntași din partidele independiste. Li-se pregătește o primire grandioasă.

O culme a perfidiei. Cetăm într-o obscură tipăritură următoarele:

„Micul orașel din valea Murășului (e vorba de adunarea dela Alba-Iulia) se pomenește astfel inundat de un potop de oameni evaluat la douăzeci și cinci mii capete, care în fuga condeului scade la douăzeci de mii și până să ajung biroul adunării la evaluarea grosso modo a mulțimei mai evaporază încă alte cinci mii de capete. Publicul cetitor s'a obicinuit însă cu superlativul în cuvinte și în cifre și va trebui să se obicinuiască și cu superlativisme, căci trecând odată marginea realității, nu mai există oprire nici pentru fantasmă, nici pentru condeiu. Aceasta tendență de umflări și de exagerări, această grandomanie, acest americanism ce s'a vârit în viața noastră publică contrar firei românești sobre și cumpănite, pare a fi o însușire nedespărțită de sferele idealiste și fantastice, în care se mișcă politica noastră românească actuală. Înălăturind deci toate aceste siluiri și schimonosiri de adevăr, obicinuite și practicate de negustori laudăroși a unor mărfuri proaste,

ne place a crede că adunarea dela Alba-Iulia a fost foarte bine cercetată și a dat o nouă dovadă de viul interes ce-l poartă poporul pentru chestiuni publice.”

Impotriva acestor rânduri, saturate de atâta invidie neputincioasă, cine n'ar putea să facă mărturie, că da, rapoartele ziarelor noastre au fost prea palide decât să fi putut da o imagine demnă a memorabilei adunări dela Belgrad și că, doar într'un singur punct au fost aproape de adevăr: în „evaluarea numărului participanților.

În aceeași tipăritură lamentabilă se spune că adunarea a fost stăpânită de „principiul violenței”, că în A. Iulia a fost părăsit „principiul fundamental al politicii partidului” și că... dar ce să mai continuăm? Cine nu recunoaște suierătura de viperă ce străbate din aceste cărțeli nerușinate? Și să mai scriem aci și numele reptilei cu dinții smulși? Durere, o cunoaștem cu toții.

Programul de muncă al camerei. Dupăcum suntem informați, camera își va continua ședințele, cu mici întreruperi până la sfârșitul lunii iunie și în timpul acesta va lua în desbatere mai multe proiecte însemnate, așa între altele proiectul despre regularea salarelor funcționarilor comitatensi, sprijinirea orașelor din visteria statului, despre intrarea în vigoare a legii asupra dării directe și stabilirea contingentului de recruți pe anul 1912. Afară de acestea vor fi rezolvite o mulțime de proiecte mai puțin însemnate și abia la finea lunii se va începe vacanța mare de vară.

„Cel mai mare rău”. Satelitul nebulos al ziarului „Budapesti Hirnap”, fițuica „Esti lap”, a avut în ediția ei de aseară îndrăzneala să exclame că ori cât de lipsită de scrupule în ce privește mijloacele politice lui Tisza, ea are meritul neperitor de a fi înălăturat din drumul aspirațiilor maghiare pe cel mai mare dintre rele: reforma electorală democratică. Nu ne spune nimic nou această exclamație, ne mirăm totuși că numita fițuică se mai poate răspândi pe străzile Budapestei și că se găsească atâția cumpărători pentru zarzavatul ei prășit în straturile oligarhiei. Cea dintâi datorie a stradei, a partidului socialist ar fi să o prigonească, până și în vânzătorii ei.

— Cu asta, când îmi spun acele vorbe, eu mă roșesc pentru că eu, ar trebui să le spun lor: iar ei ar trebui să'mi spună mie că sunt un înșelător.

— Ei atunci, — zise Tereza cu o prefăcută ironie pe care Mario n'o băgă în seamă, — dacă seriind lucruri morale și-se pare că faci pe înșelătorul, atunci serie lucruri imorale și ai să trăiești cu conștiința împăcată.

— Nu, — răspunse Mario — nici odată. Chiar de ași vrea, nu pot. Asupra acestui punct tu nu cunoști încă ideile mele și ți-le spun. Dela un om de geniu, din acei cari ți-i-am definit cu puțin mai înainte, primesc totul; crede, non crede, e optimist sau vede totul în negru, să nu'mi arate decât frumosul să'mi arate răutățile semenilor săi și ale sale, — le neg, le deplâng — dar accept, — sau cel puțin îmi dau seama de felul cum le poate părea permis a serie aceea ce face. E un om de geniu; prefer să'l am așa cum e, decât a nu'l avea; chiar ofensându-mă și nemângăindu-mă, îmi dă la iveală multe lucruri sub un aspect nou; mă sileste să gândesc; mă face, dacă nu altceva, să admir într'însul un nou tip de om și o gradațiune mai mult în nesfârșită varietate a naturii. Foarte bine. Dar ca un om de un talent de a doua mână, unul din acei cari e îndoielă încă dacă au făcut bine sau nu alegând viața literilor și cari ar trebui, pentru că lumea există foarte bine și fără dănași, a căuta toate mijloacele de a fi ertați de ambițiunea ce-i roade; ca unul din aceștia, cum zice, să aibă nerușinarea să strige lumii: — Întoarce-te, — ca să-i arăte că nu crede în nimic,

că e devorat de necaz, că desprețuește semenii lui, că trăiește între femei triste și se îmbată; asta, pe Dumnezeuul meu, nu numai că nu admit, dar nu înțeleg; și nu înțeleg cum publicul nu se plictisește de aceste maimuțe al celor lipsiți de talent și nu-i alungă cu mătura.

— Atunci serie morală! zise Tereza. — Nu știu ce să'ți mai spun. Spui că ești un înșelător! Deajuns să fii onest ca să poți serie lucruri sfinte fără să te prefaci. Cum ai putea serie, dacă mai înainte de a te azeza la măsută, ar trebui să faci zece kilometri pe jos, ca să porți o veste bună la o familie săracă?

Mario surise și ridică din umeri; și după câteva minute de tăcere, zise:

— Într'o zi, la Florența, plimbându-mă afară de Poarta-Romană, pe înserate, văd deodată o lumină mare în dosul unor case și lume care alerge. Mă îndreptai și eu într'acolo și sosii în fața unei case ce ardea, în mijlocul unei mulțimi ce făcea mare larmă. Incendiul izbucnise de puțină vreme, dar deja eșiau flacări de sub acoperiș și dela câteva ferestre și se simțea înăuntru un sgomot îngrozitor de grinzii ce cădeau rupându-se și în mijlocul mulțimei țipete de femei și copii, ce făceau milă. Sosiră în acel moment pompele și poliția și începu obșnuitul lucru dând înapoi lumea, cu strigătele și obșnuita desordine. Deodată se auzi un țipăt sfâșietor și văzui multă lume îngrămădindu-se într'o parte. Era obșnuita nenorocire a unei femei ce închisese copilașul în casă — dansa eșind și care se întorsese prea târziu. Vestea se

Educația economică.

Față cu schimbările așa de dese și de variate, cari fac complexul condițiilor reclamate de progresul omenimei în actualul stadiu al vieții moderne, e o necesitate primordială și pentru poporul nostru ca să se expună, stăruindu-se cât mai des asupra lor, principiile hotărâtoare în creșterea generațiilor noastre și în special să se accentueze direcția economică a educației. Căci este doar lucru cunoscut dacă se neglijează latura economică a unei culturi nici creațiunile intelectuale nu-și au baza naturală de cucerire.

Aspirațiile culturale devin iluzorii în cazul când nu sunt sprijinite de însușirile economice naționale a unui popor și de rezultatele unei vieți economice înfloritoare.

Munca îmbinată cu puternicia capitalului, după formula rațională impusă de trebuințele atât de multiple ale zilelor noastre, este izvorul productivității naționale, și impulsul cel mai natural al tuturor întreprinderilor intelectuale.

Poporului nostru până nu-i vom putea găsi și direge după raționamentul cel mai sănătos acumulatorul economic; adecă până nu vom ținea la educația în sens mai economic a generațiilor tinere cel puțin din clasa inteligentă, nu vom putea asigura progresul pe nici un teren de validitate și afirmare de sine. O mare îndreptățire în a scurta și a fixa unele principii în chestia așezată, îmi dă două motive serioase, cari trecute cu vederea ar deveni elemente de distrugere a emancipării noastre economice definitive de sub tutela străină.

O apariție tristă este împrejurarea că averile mai de seamă ale familiilor noastre poate nici nu ajunge în întregitatea lor în mâna generații a 2-a sau a 3-a. Și pentru ce? Unde se poate afla psihologia sinistră a acestui proces? Și când nu avem în conștința noastră economice manifestate de generațiile tinere nici sentimentul puritan al cruțării în sens economic, nici for-

răspândi ca fulgerul. Din fericire fereastra camerei dădea la stradă; fu adusă o scară și răzimată de zid și un pompier se urcă. Dar, nu ajunsese încă la capăt când eși un nor gros de fum și o limbă de foc în partea de sus a ferestrei, iar bietului om îi lipsi curajul să intre. Mulțimea strigă: — Jos! Jos! Pompierul se dădu jos; un altul se sui și recăzu la pământ ca cel dintâi; cinci sau șase oameni se agitau la picioarele scării și nici unul nu se urca. În acest timp sârmana femeie scoțea răcnete oribile se arunca în genunchi, își smulgea părul, făcea înșfârșit din acele lucruri ce sfâșiau inima. Atunci nu știu ce se petrecu în mine; vederea mi-se întunecă, mii de idei se învârtteau în jurul unui punct: acel copilaș, mama mea, o bucurie nespūsă; auzii cum o voce supraomenească îmi striga la uroche: — Du-te! — și în acelaș timp un îndemm irezistibil mă aruncă aproape de picioarele scării. Dar acolo... mi-se păru că sunt legat de dindărăt cu un lanț de fer și rămăsei ca bătut în cue, nemișcat, zăpăcit, ca unul care se găsește dintr'odată pe marginea unei prăpastii.

În vreme ce priveam în jurul meu, revenindu-mi în fire, un om iese din mulțime ca o săgeată, dă jos un pompier, sare în vârful scării; dispăre pe fereastra ce părea o gură de cuptor, — se face o tăcere adâncă — omul reapare — mulțimea aruncă un strigăt — el coboară pe scară și cade la pământ istovit... Adusesese jos copilașul sănătos și bine! — Ei bine, e un lucru ce se întâmplă de multe ori, îmi vei spune. — Ah! Te-

ta și capabilitatea întreagă de a crea mijloace economice pentru trebuințele proprii acomodate împrejurărilor, ba chiar și pentru supra trebuințe; atunci cu ce ne vom putea noi asigura viitorul de aur ce ni-l contemplăm în însuflețirea noastră spon-tană?

Ori cât ni-s'ar părea de grea problema aceasta totuș o putem întrupa, îndreptând pe căi mai sănătoase directivele de educație a tinerimei noastre.

O foarte greșită părere ce a domnit și domnește chiar și azi este ca tinerii cei mai talentați să se abată dela îmbrățișarea studiilor comerciale și industriale. Do acum nu ne mai putem lăsa seduși de așa abnormalități în cugetarea noastră, când vedem cum se cufundă în apatie birocrății noștri de tot soiul din motive bine cunoscute. Tinerimea noastră educată tot în spiritul vechiu n'o expunem ușor vârtejurilor politice nepricepătoare pentru noi.

Este și a fost deci o însemnată pagubă din punctul de vedere economic greșita idee de a nu aplica studiilor comerciale și industriale capabilitățile cele mai distinse ale noastre, cari azi ar da deja întreg contingentul elementelor de cârmuire atât instituțiilor economice existente cât și a celor ce s'ar fi mai putut crea în legătură cu acestea. Câte tendințe dotate cu multă însuflețire nu vor fi rămânând îngropate — poate pe veci — din lipsa priceperii și a inerției fatale a acestei nepriceperi. Câte zeci de milioane a prădat averea noastră națională când de atâta vreme stăm nepăsători față de rafinăria comerțului și industriei străine care a înghițit cu plăcere produsul nostru apoi ne-a oferit consumul condiționat după gustul său; iar noi ne plăcăm acestora ca și unor legi ale naturii.

Puținii noștri bărbați cari cu inima însuflețită favorizează progresul nostru economic pe toată linia vor ști să afle mijloacele de lipsă pentru a pregăti intelectualul nostru economic cel puțin acum când avem și instituțiuni cari nu-și vor mai putea lipsi cârmuirea de acest intelect pentru a cărei

pregătire va trebui să se jertfească mai mult.

Pleiada tinerească care ar avea să împlinească această misiune arzătoare și care va avea să inaugureze cu mijloacele moderne economice stricta naționalizare a comerțului și industriei noastre, să o ferim încă din bună vreme de însușirile aberative ale modernismului care prea mult escită prada și luxul, cari eschid toată baza sănătoasă a educațiunii economice. *Indivizi și popoarele cari au fost împiedecate în a-ș agonisi o cultură bazată pe tradiții străvechi se lasă seduși de însușiri imitative născute din niște principii plâpânde, cari pot să devie plagă și decadentă în viața economică, între anumite împrejurări ce nu le poți domina fără o temeinică cultură*

Se arată deseori și la noi simptomul imitativ destul de evident, în manifestările noastre sociale. Se arată incapacitatea de a distinge mijloacele neapărat de lipsă și trebuințele de netrebuință, apoi aprecierea sau definiția necesarului pentru perfecționarea noastră culturală — față de care suntem obligați chiar și de impetuoșitatea întrelăsării din trecutul trist istoric — ne este foarte puțin cunoscut.

Scoalei și familii i-se impune prima datorie de a întemeia fundamentul clădirii de educație economică, iar ziaristica ar trebui să aibă încăpătoare coloane pentru această chestiune de viață.

Impopularea piețelor din regiunile românești cu instituții financiare, cu mici comercianți și industriași, în cea mai mare parte neorganizată, formează numai o părțică neînsemnată a vieții noastre economice care nu poate îndestula pe un popor de aproape 4 milioane.

O adevărată educație economică trebuie să fie capabilă a scuti și înmulți mijloacele, naționalizându-le prin măsuri înțelepte chibzuite. Tot educația economică provăzută cu studii și experiențe practice e în stare a îmbrățișa și industria mare, din care noi în țara noastră nu ne împărtășim de loc, ba încă nici nu ne-am gândit la ea ținându-o încă prematură pen-

tru noi. Cred că ar fi o mare problemă de s'ar prezenta finanțelor române dela noi o finanțare a unei fabrici pentru articolul de prima necesitate ca d. e. opinci.

În viața economică pesimismul e dezastruos; deci să nu ne lăsăm nutriți de flagelul lui, ci să sperăm în mărimea bărbatilor noștri, cari veghiază treji la făclia aprinsă deja.

Huedin, 12 Iunie 1912

C. Căciulă

Scrisoare din Roma

Isprăvile unui conte italian.

La Roma a fost arestat zilele acestea contele Orsi, care a dus o viață de aventurier și a comis înșelătorii însemnate în dauna multor capitaliști din Italia și Franța. Cu această ocazie s'a constatat încăodată geniul inventator al escrocilor de meserie, care profită de naivitatea oamenilor ca să-i tragă pe sfoară și să le fure avutul.

Contele Orsi era de o inteligență uimitoare și toate afacerile ce-și propunea îi reușeau pe plac. Avea în serviciul său un nume sunător și o înfățișare distinsă, care-i permitea să facă relații cu societatea bună din diferitele centre ale lumii.

Venea de obicei în contact cu oameni cari erau doritori să câștige parale multe, dar cari nu se prea pricepeau în afaceri, căci numai astfel se explică ușurința cu care încredințau sume considerabile de bani contelui Orsi. S'a dovedit că acesta avea apartamente elegante în același timp la Paris, Londra și Roma și că în desele călătorii ce făcea la Milano, Torino și Florența, trăgea la cele mai mari hoteluri și se dădea drept antreprenorul unor afaceri imense, cari aduceau venituri colosale. În această calitate se prezenta clienților săi și era gata să le propuie cele mai bizare combinații.

Așa, pe timpul războiului ruso-japonez a strâns un capital de câteva sute de mii de lei ca să vie în ajutorul rușilor și să libereze Port-Artburul! Altădată a incasat bani dela diferiți hotelieri, cărora le propusese facerea unui cazin pe lacurile Elveției și ale Italiei de Nord. La Roma avea un birou tehnic și se ocupa de construcții de vile și cumpărări de trenuri, storcând banii acelor, cari aveau imprudenața de a se adresa lui.

La Paris, ținea de-asemena de un birou și ca să înșele buna credință a celor ce veneau să-i cerceteze mersul afacerilor, instalase un telefon dublu cu cabine separate și era în stare să vorbească în același timp cu cele mai mari case din centrele

reza! dar de data aceea eram acolo, am văzut totul; am văzut pe acea femeie când se aruncă la gâtul celui om, am privit-o drept în ochi — am numărat sărutările furioase ce i-le-a întipărit pe fruntea și pieptul celui om, — am auzit țipetele sale, — le aud încă — nu credeam ca o față omească să se poată transfigura în acel mod și ce strigăte și sughituri de bucurie ca acele ar fi putut eși din acel pept ca de cretă, fără să'l spargă! Nu credeam că se poate să fie frumos, fericeți, glorioși cum era acel om când își trecu o mână prin părul părilit — își miroși mâna — și începu să ridă!

Tereza era mișcată.

— Eu mă întorsei acasă, — continuă Mario — trist și plin de dispreț cătră mine însumi, ca și cum aș fi comis o faptă rușinoasă. Mă gândeam la acel om și mi părea că sunt mai mic decât un verme pe lângă dânsul. Mă gândeam la studiile mele și la micile mele satisfacțiuni de amor propriu și orice lucru îmi părea rece și meschin în comparație cu bucuria nesfârșită ce o lăsa să mi scape. Intrat în casă, aprinsei lumina și mă lăsa să cad pe un fotoliu, spunându mi mie însumi: — Bravo! Iată pedestalul tău! — Anziam voci în stradă, cari îmi păreau ecoul țipetelor mamei și a mulțimei și de toate părțile vedeam cea fereastră înfocată, scara, omul care se suia. Deodată lăsa ochii să cadă pe măsuță, erau hârtii imprăștiute, nu mi aminteam ce fusese, privii... Erau paginile unui manuscris, în care spuneau mii de lucruri frumoase relativ la amorul matern, la

virtutea sacrificiului, la generozitate, la curaj. Ce să'ți spun în sfârșit! Acele cuvinte, în acel moment, îmi făcură efectul unei înșelăciuni joshice, a unei ambițiuni ipocrite și sfruntate; simțeam că mi-se suc sângele în obraz; aruncaii la pământ acel mămunchi de foi...

Tereza îi puse o mână la gură.

— Și scuipai deasupra de trei ori! adause Mario, respingând mâna.

— Na, Mario! — exclamă Tereza — nu spune lucruri de acestea.

— Lasă-mă să le spun, — răspuse Mario, cu un suris meschin și dragăstos; — acesta e unul din momentele frumoase ale vieții mele. Și acum pricepi de ce mi pare o înșelătorie a scrie ceia ce nu fac?

— Și cu toate astea! — îi spuse Tereza privindul în ochi, după câteva minute de tăcere, — și cu toate astea mâne tu vei scrie.

Mario strinse din umeri.

— Da, vei scrie, — reluă Tereza, — pentru că eu sunt femeia care găsesc în capul meu mic, motive convingătoare de opus la toate acele ce mi le-ai spus până acuma ca să mi probezi că nu mai trebuie să scrii.

— Să le auzim.

— Dar nu îndrăznesc să ți-le spun pentru că... nu știu să mă exprim; sunt cam simplă... nu mă pricep în de ale literaturii.

— Crezi în îngeri?

— Eu da.

— Și crezi că îngerii se pricep la literatură?

Tereza surise și continuă: — Ei bine, iată ideea mea. Zici că ar trebui ca numai oamenii cei mari să scrie și lucrul acesta nu mi pare drept. În lumea asta sunt atâtea suflete cari se aseamănă, cari trăiesc în același mod, cari văd lucrurile în de aceeași parte, cari au până și aceleași slăbiciuni. Ei bine, aceste suflete se caută și când se întâlnesc, chiar într-o pagină a unei cărți se bucură, și se impricțenesc cu acela care a scris acea pagină, ca un bun prieten. Scriitorii cei mari îmbrățișează un mare număr din aceste suflete, pentru că îmbrățișează natura sub foarte multe aspecte, Scriitorii cari vin după dânsii îmbrățișează mai puțin; dar ajunge acest puțin ca să aibă rațiune să existe și dânsii. Scriitorii mari deșteaptă mirarea, entuziasmul; alții numai afecția și simpatia. Ei bine, chiar făcând să nască o simpatie, îmi pare că e un efect care justifică un volum, pentru că simpatia e o dispoziție binevoitoare a inimei și o dispoziție binevoitoare e jumătatea unei fapte bune. Și apoi, pentru ce marele trebuie să excludă pe cel mic? și frumosul superlativ să excludă grațiosul? N'ar trebui să existe margherite și vioarele pentru că sunt trandafirii și floarea-soarelui? Poate ca poemul lui Dante să mă împiedece să plâng și să simt că am suflet cetind nuvelele lui Thonar? Când unul e sigur că cinci sute de persoane vor ceti aceia ce el scrie, ori de câte ori le vine un sentiment bun, chiar de ar fi relativ la două licăriri cari trec, trebuie să scrie; și dacă între-

Europei, de unde primea, cum prea bine se înțelege, răspunsurile cele mai favorabile în privința afacerilor de cari se interesa. Numai că din Londra, Berlin ș. a. nu-i răspundea decât funcționarul său ascuns în cabina telefonică de alături! Clientii contelui plecau încântați că și-au plasat așa bine capitalurile și se minunau de progresele telefonului care se auzea așa de lămurit dela distanțe considerabile!

Deși însurat, era în căutarea unei bune partide pe care a și găsit-o în persoana unei văduve trecută de cincizeci de ani, dar care avea o dotă de câteva sute de mii de lei. Acum, văduva a rămas văduvă și de dotă!...

Profitând de relațiile sale, contele Orsi ajunsese să fie primit în audiență de regele Victor Emanuël și chiar de Papa, cărui i-a prezentat o invenție a sa, un fel de pușculițe, bune de păstrat banii în diferitele institute religioase. Se pare chiar că reușise să înșele cu sume însemnate de bani până și pe câțiva cardinali și că a avut de complice chiar pe unul din prelații Sanctității Sale!

Acum câțiva timp contele Orsi încercă să constituie o societate pentru aducerea cafelei din Venezuela, dar în ultimul moment apărură o notiță într'un ziar comercial, care amintea de niște înșelătorii comise de genialul interprinzător la Lucca și Torino și proiectul căzu în baltă! Toate acestea nu s'au nimerit pe lângă isprăvile făcute de acesturicel contele în Venezuela.

Se spune că într'o bună zi Orsi invită pe cele mai însemnate personalități din lumea politică și literară a republicii americane la o serbare grandioasă. O orchestră aleasă delectă pe invitați alături de marea încălțare cu fel de fel de înmătăși. Muzicanții ca și chelnării cari au servit negustorul dela care s'a adus mâncarea și benzi așteaptă încă să fie achitați!

Dar e și mai nostim, cum contele a tras pe deoară chiar pe guvernatorul din Venezuela. Fusesse trimis să îndeplinească o misiune delicată diplomatică la New-York. Abia ajuns acolo, anunță printr'o telegramă pe președintele republicii Venezuela că amicul și consilierul său, Contele Orsi, murise. Foarte îndurerat de o pierdere așa de învennată, generalul Crespo răspunse să i-să facă la New-York o înmormântare grandioasă pe socoteala statului și trimise în acest scop suma ne-

cesară. Contele Orsi, care era sănătos tun, încășă banii trimiși pentru înmormântarea lui și după trei luni de zile se prezintă din nou în fața generalului, care de bucurie că nu i-s'a prăpădit sfătuitorul, îl iertă pentru farsa ce-i jucase!

Pare, de altfel, că a păcălit pe cunoscuții săi, era o specialitate la contele Orsi. Odată, pe când traversă Atlanticul făcând cunoștință pe bordul vaporului cu un englez, cu care legă prietenie îndată. La sfârșitul călătoriei, când să se despartă, contele voi să petreacă cu prietenul său și invită pe englez la restaurantul vaporului, unde îi oferă un prânz copios, care se încheie cu ciocniri de pahare și cu desertarea câtorva sticle de șampanie.

Intre timp vaporul ancorase și contele Orsi se grăbi să se scoboare pe uscat. Chelnorul prezentă englezului rămășița înmormuriturii contului, care se ridicase la vre-o sută de lei! Englezul tăcu și plăti frumusețea prânzului ce-i oferise ilustrul funcționar al republicii Venezuela.

De altfel din Venezuela, numai de bună voie nu plecase. Când era gata să fie prins și arestat pentru numeroasele înșelătorii comise acolo se prefăcu că se sinucide. Poliția găsi lângă cadavrului mai mulți amici de-ai sinucisului, care povestiră cum că Orsi se otrăvise. Fu transportat într'o capelă a cimitirului de unde, peste noapte, complicitii săi îi dădură drumul și-l îmbarcară pentru Europa.

Intors în patrie, nu se lăsă de meseria atât de productivă ce practicase în Noul continent și cine știe cât ar mai fi continuat să exploateze naivitatea oamenilor, dacă un biet funcționar al său, tras pe sfoară cu câteva mii de lei nu l-ar fi dat pe mâna poliției.

Acum reclamațiile în contra lui curg și ziarele au început a povesti zilnic o adevărată Orsiadă, care face deliciile cititorilor italieni.

Roma, iunie 1912.

Tiberinus.

O probă de mentalitate.

Sedința camerei magnaților.

— Situația politică. —

Arad, 15 Iunie.

Deocamdată partidele ungurești, — în primul loc chiar cele din opoziție — au răgaz să țipe și să injure. Au un bun prilej să-și descare sufletul, să se răsbune pentru înfrângerea îndurată din partea guvernului și a contelui Tisza. S'a găsit anume un paratoner pentru deslănțuirea atâtor patimi strivite de pumnul grofului bihorean. Acelaș paratoner ca întotdeauna: camera austriacă.

Pentru un străin de mentalitatea ungurească injurăturile presei ungurești opoziționiste, chiar acum în situația dată, atitudinea aceasta ar fi de sigur o grea enigmă. Pentrucă e un lucru cel puțin lipsit de cea mai elementară logică să injuri pe cineva, când acel cineva face aceleaș sforțări ca tine împotriva unui rău comun. Dar trebuie să cunoști această celebră mentalitate ca s'o înțelegi.

Ce face azi camera austriacă? Încearcă să zădărnicească cu aceleaș mijloace extreme ca obstrucția maghiară reformele militare. În altă parte a ziarului nostru s'au putut citi și ieri și se poate citi și azi despre lupta unor partide politice din Austria împotriva reformelor militare. Sunt, firește și în Austria scene cari răstoarnă normele unei vieți parlamentare sănătoase. Degenerări ca cele din camera ungără, totuși nici închipui nu se pot dincolo de Leita. Și cu toată conștiința decăderii lor absolute partidele ungurești au tupeul să strige: *Iată anarhia parlamentului austriac, iată dovada desăvârșită despre ce*

pot să fie urmările votului universal.

Uită, suratele, și uită în chip bine premeditat, că în Austria alte sunt și că prea numeroase sunt cauzele cari par a statornici o viață parlamentară nenormală. Uită, că ceia ce e nenormal în această viață își are izvorul nu în sistemul parlamentar, ci afară în multiplele stări în fermentație din imperiu. Dar uită, în acelaș timp, fărâmițele mironosițe, că o comparație între viața celor două parlamente ar putea, pe drept cuvânt, să le imbușoreze obrajii de rușine, dacă, în genere acest sentiment frumos ar mai putea să încolțească în sufletul lor pustiit de-atâta alai al minciunii.

Și dacă lupta opoziției ungurești împotriva reformelor militare a fost o luptă dictată de convingeri adevărate, pentru ce atâta hulă asupra parlamentului austriac, când acesta luptă împotriva celorăș reforme militare? Ori, poate, ziarele opoziționiste, au revenit în acest scurt restimp, la sentimente mai — iertătoare, recunoscând în sfârșit în mod sincer, că reformele militare sunt cea mai mare eucerire a maghiarizmului, dela 1867 încoace? Nu. Ele fac acelaș sgomot asurzitor ca și zilele trecute și stăruie cu o îndârjire supremă, ca și în camera magnaților, în ședința de azi, să se dea aceeaș luptă disperată împotriva reformelor votate cu „desconsiderarea constituției”. Noi înțelegem până în cutele ei cele mai ascunse mentalitatea politică ungurească și înțelegem deplin teama lor de reforma electorală democratică, teamă, care țipă prea suspect decât să nu fie recunoscută.

Reformele militare, durere, sunt în Austria la adăpostul §-ului 14 și nu sunt multe speranțe, că n'ar putea să fie adoptate.

Vor fi ele adoptate și de camera magnaților în ședința de azi. Adevărat că aceleaș ziare țin să ne asigure că până și înalții prelați catolici, de pildă un Prohászka, un Majláth, alături cu magnați ca Pronay, Károly etc. vor „obstrua” proiectele, zădărniceind votarea lor. Suntem dispuși însă iarăși durere, — să credem însă asigurărilor guvernului, că odioasele reforme vor fi votate, încă în ședința de azi. Nu sunt aceste reforme atât de temute de magnați ca reformele civile de sub Wekerle și nici acele n'au putut fi zădărniceite, cu toate că prelații aveau atunci mandat împotriva lor chiar dela Roma.

Guvernul va trece senin înainte, — asistența a mii de baionete s'a dovedit atât de efectivă.

Sedința senatului.

Încă dela orele 9 piața din fața parlamentului e ocupată de poliție și jandarmerie. Miliția deasomenea e consemnată în cazarme. N'a fost însă nevoie de măsurile acestea preventive, fiindcă afară de câțiva curioși cari veniseră să admire pompa magnaților, publicul s'a ținut departe de parlament.

Pe la orele 10 încep încetul cu încetul să se adune membrii casei magnaților. Automobile elegante și trăsură lustruite aduc în zbor pe magnații și episcopii țării în fața parlamentului. Dintre membrii români ai casei magnaților iau parte la ședință P. S. Lor episcopii D. Radu, Ioan I. Papp și V. Hossu.

La orele 11 sunt de față peste 150 de membri. Intr'un colț contele Zichy dă explicații cu privire la modul ilegal cum au fost votate proiectele militare. Dintre episcopii romano-catolici cari-l încunjoară, singur Prohászka, cunoscut pentru credințele sale avansate, face semne de aprobare.

înțează toată viața sa ca să scrie lucruri cari transmit un sentiment de bunăvoință în cinci sute de persoane, viața lui mi-se pare că e bine întreținută. Iar în ceiace privește a serie ceiace nu faci, mi-se pare că tu nici nu ai dreptate: faptele bune nu se fac numai cu curaj și cu sacrificii; a vezi afecțiuni gentile, a consola, a întineri, a înviora sufletul unuia pentru moment chiar, sunt fapte bune tot atât de apreciate ca și aceia de a sta o lună fără a fuma pentru a face un cadou unei maestre. Ce importă dacă un volum care a produs aceste efecte după un anumit timp sunt citite? Câte fapte bune nu se uită în fiecare zi? Oare nu ar trebui să se facă fapte bune decât pentru urmași? Dar de ce mă perd în motive? Cine, mai mult decât tine simțea aceste adevăruri, când seriai primele lucrări ale tale și ori de câte ori sfârșeau vre-una apăreai aci, cu brațele deschise și cu fața veselă și mi spuneai:

— Tereza, cât de rău mi-ar părea să mor! — Tereza, nu mi spune că sunt mândru; te încredințez că azi în mine e un inger, el era care mi dieta; dacă nu am scris mai bine, e pentrucă am înțeles eu greșit poate, atâta de repede îmi vorbeai.

— Și vezi că încă și acuma îți strălucesc ochii când auzi căți amintese acele zile. — Dă mi mâna Mario — relați curajul și credința — caută aci inspirațiunea — în inimă — ai să vezi căți va răspunde: — forța ta e aci; — promite-mi că vei scrie încă, — că te vei întoarce din nou aci multămi și glorios ca să fii sărutat pe frunte, — spune-mi, că auzi ingerul, Mario!

Mario, mișcat, își aplică capul pe pieptul ei și rămase multă vreme nemșcat și gânditor.

În sfârșit Tereza îi murmură la ureche: — Și ingerul?

— Oh! da! — strigă Mario ridicându-se în picioare cu fața însemnată și bătându-se cu mâna pe piept: — există încă.

Milano, Mai 1912.

Desbatere agitată.

Ni-se telegrafiază: Ședința casei magnaților a fost deschisă la orele 11 și jum. de către președintele *Albin Csáky*. Spiritele sunt foarte agitate. Discuția a fost începută de către opoziție prin oratorii: contele *Hadik*, Anrel *Dessewffy*, contele *Vigyázó*, cari au atacat cu multă violență proiectul și guvernul.

Pe lângă proiect au vorbit: contele *R. Zselénszky*, *B. Vavrik* și *L. Lukács*. Discuția devenind tot mai vehementă la orele 5 d. a. președintele a suspendat ședința. La orele 5 și jum. ședința a fost redeschisă. Votarea se va face spre seară.

După *Dessewffy* vorbește bătrînul trecut de 80 de ani *Ernuszt* și spune că deși abia vede, totuși a venit la ședință ca să voteze reforma militară care, zice, va pune capăt, freeșilor ce de 13 ani împiedecă activitatea normală a camerei ungare, și va restabili în sfârșit mult dorita pace în viața parlamentară a Ungariei.

Guvernul va avea cel puțin 90—100 de voturi, pe când opoziția cel mult 50—60.

Scrisoare din Budapesta**Bilanțul activității culturale și sociale din acest an a tinerimii noastre universitare.**

Budapesta, 14 Iunie.

Terminându-se anul didactic, tinerimea noastră universitară din Viena, Budapesta și Cluj se reîntoarce acasă, pentru a și găsi liniștea și recrearea după muncă încordată și sbucium istoric. Ar fi poate cu cale să spunem cu acest prilej câteva cuvinte despre frumoasa menire culturală și socială a tinerimii în organismul societății noastre.

Deocamdată însă nu ne rostim asupra activității publice a tinerimii noastre din acest an, dorind să așteptăm mai nainte apariția almanahurilor ce le vor da în curînd societățile academice „România Jună” și „Petru Maior”, cari au să ne dea oglinda fidelă a activității culturale și sociale a tinerimii noastre.

După cum suntem informați almanahul jubilar al „României June” redactată de d. *Ion Gramadă* va fi o lucrare mai mare, care va cuprinde toate momentele de importanță din viața societății „România Jună”, iar memorialul jubilar al soc. „Petru Maior” va fi o broșură ocazională care va reoglîndi activitatea generației de azi și câteva articole scrise de bărbații noștri de seamă anume pentru memorial.

Faptul în sine, că ambele societăți studențești au hotărît să dea seamă obștii românești asupra activității desfășurate, prin edarea unui almanah, vedește îndeajuns, că tinerimea în acest an a avut succese frumoase și a realizat îndrăznețe planuri. Răsfoind broșurile societăților noastre studențești vom fi în situația de a stabili măsură, în care au satisfăcut așteptărilor legitime. Și în aceeași vreme vom putea stabili, că în ce măsură s'a dat mână de ajutor și încurajare simțită tinerimii din partea celor chemați și din partea marului public.

Căci instituțiunile, alcătuite de tinerimea noastră nu au ajuns încă în stadiul acela încât fără de a fi avizate la sprijinul direct al obștii, să și poată împlini menirea.

Presa noastră are datoria de a prilejui — prin continua desbatere a problemelor tinerimii — contactul tot mai viu dintre tinerime și marele public, ea tinerimea grupată în societățile „România Jună”, „Petru Maior” și „Eminescu” să nu și mai cheltuiască forțele fără de a obține succesele dorite cum s'a întâmplat nu odată în trecut.

Ar fi într'adevăr timpul suprem, mai ales în

acest an, când societățile „România Jună” și „Petru Maior” au ajuns la răsplântia jubilară, să ne gândim la mijloacele și modalitățile, prin cari am putea posibilita sistemizarea mișcării culturale a tinerimii după un plan anumit, temeinic conceput, ca în sfârșit să facem trecerea de mult dorită dela efemer la dăinător.

Cerdac.

Echilibrul naval în Mediterana**Monstruoasa Concurență. Noua formă a tributului de sânge.**

Pe măsură ce perioada de pace prin care trecem astăzi se prelungește, în aceeași măsură monstruoasa concurență dintre puteri, pentru armamente și pregătiri de război crește apăsând popoarele în proporții ne mai cunoscute omenirii.

Nu este sesiune într-o cameră, a vreunei mari sau mici puteri, în care să nu se proclame că apărarea națională este compromisă și să nu seceră iarăși și iarăși noi jertfe, pentru noi înarmări.

Se cunoaște în privința aceasta concurența dintre Germania și Anglia pentru sporirea flotelor respective.

Abia adie câte un zvon de înțelegere, de conținere a acestei furioase întreceri care apasă cele două națiuni cu toată imensa greutate a miliardelor ce neconținut trebuie să și-le stoarcă din sânge și din nou se ridică glasul implacabil care cere tot alte jertfe.

Dar alături cu această concurență veche, vecinic reînviată de care după sesiunile budgetare în care s'au desbătut și s'au votat creditele cerute de fie-care țară, iată că își face acuma drum o altă preocupare, ea și cum ar fi un blestăm dat de Dumnezeu ca opinia publică să nu aibe nici un moment de liniște în fața molohului care înghite atâta energie omenească.

Strigătul de alarmă pornește iarăș din Anglia îngrijorată de echilibrul forțelor din Marea Mediterană, schimbat în urma marilor cuceriri italiene.

Acest strigăt de alarmă a avut ehou și în presa italiană și acuma din nou s'a înems pasionată, discuția asupra poziției ce o au diferitele puteri respective, din nou se vorbește de război, din nou se cer credite.

Iată câteva voci de presă pe care le luăm după ziarul „Tems”:

Discuțiunile presei franceze și engleze asupra echilibrului naval în Marea Mediterană sunt urmărite cu multă atenție în Italia.

Revista *Nautica* dirijată de către deputatul *Fidi Palma*, raportorul bugetului marinei în Camera Italiană zice că Italia ar trebui să aibe o flotă cu o dată și jumătate mai superioară celei austriace, astfel că cele două flote aliate să poată egala pe cea franceză.

Giornale D'Italia, declară că augmentarea marinei este necesară și că în curînd amiralitatea italiană va fi obligată să aleagă formula care convine mai bine Italiei pentru a proteja atât interesele sale mediteranece, constituite prin posesiunea Libiei, cât și intere-

sele sale adriatice constituite prin independența Albaniei de Austria.

Alte ziare încă fac să se prevadă o sporire a bugetului marinei italiene care se cifrează acum la 200.000 de milioane.

Pe lângă articolul din *Revista Nautica*, acelaș *F. di Palma* publică în *National Zeitung* din Berlin un articol în care între altele spune următoarele:

„Posesiunea insulelor mării Egee, porturile din *Tobruk* și *Bomba*, vor fortifica în chip considerabil situația Italiei în Mediterana.

Italia caută să micșoreze sursele de conflict între Rusia și Austria, căci dacă de pildă Rusia ar voi să se instaleze în Mediterana, Austria ar profita imediat de acest pretext pentru a ocupa, după cum dovedește de mult timp, *Sangiacul de Novi Bazar* și a eși la *Salonie*.

Dacă Engliterra ar trimite unele din unitățile sale navale în Mediterana, ea ar face foel.

Căpitanul Faber, care anul trecut a făcut senzațională declarația asupra deplorabilei situații în care s'ar fi găsit în caz de război, — a făcut într'un discurs zilele trecute o tot atât de interesantă expunere asupra aspirațiilor Angliei în Mediterană.

Ideia dñi *Churchil* pare a fi de a voi să trimită escadra Mediterană la *Gibraltar*, părăsind astfel stăpânirea Mediteranei pe care am păstrat-o atât de mult. În 1914 Italia și Austria, care sunt aliații fermi ai Germaniei, vor avea în Mediterana flote combinate ale Angliei și Franței.

Care va fi atunci poziția noastră. Noi avem la *Gibraltar* destule trupe pentru a înarma convenabil forturile dacă ar izbucni războiul. Lipsesc garnizoanei din *Malta* 3 regiamente și sute de artileriști. În Egipt armata de ocupație este total nesuficientă și noi n'avem artilerie engleză... Dacă războiul s'ar declara, flota franceză ar fi incapabilă de a ne ajuta mult timp, fiind ocupată pe coastele marocane.

Noi n'avem trupe și nici o flotă în Mediterană. Franța nu are de asemenea astfel că am fi amenințați să ni-se răpească *Malta* și Egiptul și drumul spre *India*.

Iată dar cele mai noi vești cu care se începe sezonul de vacanțe. Ele ne vorbesc de atmosferă, de groază și de praf de pușcă.

Ce va fi?

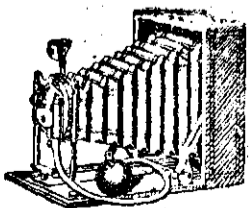
Ocoli-se-va războiul? Poate.

Dar ce folos? Nu este un război și mai îngrozitor această monstruoasă întrecere. Cu imensele capitale băgate în fierul și oțelul nimicitor, cu forțele paralizate în armate monstruoase și cari aplicate la producție, cu cât nu s'ar putea ridica prosperitatea popoarelor.

Câte mii și milioane de suflete nu pier tocmăi din cauza că această muncă absurdă nu e aplicată acolo unde trebuie.

Avem pace. Dar goana aceasta nu este un război cu mult mai cumplit decât orice alt război care în cel puțin un an s'a termina?

Nu e acesta un nou tribut de sânge și mai îngrozitor?

Cumpărare ocazională de puști de vânat!

Lancaster, cu cheie 16 fl., Grener-lacat englezesc, cocoș automat 22 fl., Puști americane, țavă cu aruncarea patroanelor folosite 12 fl., Hemmerles, 2 țevi, modernă 35 fl., *Drilling*-, *Browning* de 16 calib., *Krupp* ejector, cu țevi de oțel, etc. precum și garnituri complete *Hammerles-Drilling*, *Springer* și *Kierner*, *revolvere*, *pistoale* se află în preț ieftin la

Pravălia de puști de vânat: **RADO**, Budapest, IV/T., Egyetem-tér 5.

Articole de sport, binocle, Zeiss-, Götz- aparate fotografice. Face schimb de diferite părți de puști și aparate de fotografiat.

Cronică externă.

Războiul tripolitan. În noaptea de Luni spre Marți au atacat trupele turcești din Tripolitania pe italienii de lângă Homs. Dar generalul italian Reissoli, îi preveni, și-i atacă de la spate. Lupta a fost foarte înverșunată și a durat dela 4 ore dim. până la 8 $\frac{1}{2}$, când Turcii și Arabii fură împrăștiați și zdrobiți de artileria italiană. Pierderile turcilor și arabilor sunt foarte mari. Oasa din apropiere e plină de cadavre. Din 421 de morți de pe înălțimile dela Lebda numai 209 au fost îngropați. Alte cadavre au fost furate de arabi. Mulți morți zac încă și acuma pe câmp. Italienii euceră o mulțime de arme și munițiuni. În schimb pierdură 2 ofițeri și 29 soldați; răniți au fost 2 ofițeri și 57 de soldați. Trupele italiene sunt cuprinse de un entuziasm nespus de mare.

Poliția din Salonic a expulzat în 12 l. e. cu forța pe italienii din acel oraș, transportându-i peste granița Greciei. Cei expulsați sunt vre-o 100 la număr și aparțin rasei spaniole (jidovești.)

Lupta pentru prezidenția Statelor-Unite. Ziarul american „New-York Herald” a publicat un raport despre rezultatul alegătorilor de delegați până de prezent. După conspectul acesta șansele cele mai bune le are Taft, cu tot rezultatul strălucit ce l-a repurtat Roosevelt la alegerea din statul Oio. Până acuma partidul repulican are 4 candidați, dar nu e exclus că până la terminarea definitivă a alegerii tuturor delegaților să se ivească mai un al cincilea candidat.

Aderenți de ai lui Taft sunt aleși până de prezent 488, Roosevelt 424. La Follette 36, Cummins 10. Delegați republicani aleși cari încă nu s'au declarat nici pentru unul din aceștia sunt în număr de 60. Aceștia însă au fost aleși față cu aderenții lui Taft și astfel sunt contrari candidaturii acestuia.

Delegați democrați sunt aleși Clark 300, Wilson 199, Burke 167, Unterwood 85, Harmon 53, Marshall 30, Baldurin 14.

După starea de prezent partidul republican are cele mai multe șanse și lupta cea mai înverșunată se și desfășură în sânul acestui partid între aderenții lui Taft și Roosevelt. Dintre 262 delegați, a căror alegere a fost atăcată, au fost justificați de comitetul național republican 128 aderenți lui Taft și numai un aderent de alui Roosevelt. Imprejurarea aceasta i-a întărit și mai mult pe Rooseveltiști și e foarte probabil că va urma o desbiinare în partidul republican, ce însă va face posibilă biruința partidului democrat, în care până acum Clark se bucură de cei mai mulți aderenți.

Complicațiuni pe insula Samos. Ziarului „Secolo” i-se anunță din Athena, că fostul prim-ministru al insulei Samos, Sopolis, care după asimarea principelui insulei Samos, prințul Copassis, a fost condamnat la moarte împreună cu mai mulți soți de ai lui, dar s'a refugiat, acum pe neașteptate s'a reîntors, deși amnestia, care au votat-o parlamentul din Samos pentru condamnării politice, nu este încă sancționată de noul principe. Reîntoarcerea lui Sopolis a fost salutată de o mulțime mare. Principele i-a dat de știre fostului prim-ministru încă în portul Vati, ca să nu debarce pe terin, dar Sopolis a răspuns, că după ce parlamentul a votat amnestia, el se reîntoarce în patria sa, prin urmare principele poate face ce îi place. Dacă reîntoarcerea lui nu-i spre plăcerea principelui, lui nu-i pasă mult de aceasta, deoarece nu principele ci el (Sopolis) este domnul situației.

Consulul austro-ungar s'a adresat prin o scrisoare cătră căpitanul vaporului care l-a adus pe Sopolis, ca să nu-i permită fostului prim-ministru debarcarea, ci să meargă cu vaporul pe marea liberă. Dar vre-o sută de insulani au grăbit într-o barcă înfrumșetată cu flori, la sosirea va-

porului în port, și luându-l pe Sopolis și soții săi l'au dus la fermure. Cu o însuflețire mare a fost primit Sopolis și mulțimea pretindea ca miliția turcească să părăsească insula. Principele a trimis 30 de soldați, cari să improsoare casa lui Sopolis, dar mulțimea fanatizată a alungat soldații și vre-o 150 de cetățeni înarmați s'au pus ca pază în jurul casei lui Sopolis.

Noul principe a declarat unui grec, că Sopolis și soții săi joacă o farsă periculoasă, dar se vor înșela amar, pentrucă amnestia încă nu-i sancționată și astfel condamnații reîntorși vor putea fi deținuți. Anzind Sopolis declarația principelui a obiecționat îngâmfat: „Nu eu și soții mei să joacă eu focul, ci principele. Eu îl voi pune în prins are pe principe, pentrucă își vindică drepturi, cari nu-i compet.”

Imprumutul Serbiei. Am amintit într'un număr trecut, că prim-ministrul Serbiei, Milovanovic ameliorind-se întru cătva situația parlamentară, a convocat o conferință a șefilor de partide din scupștină, în care a căutat să-i câștige pe aceștia pentru votarea unui împrumut extraordinar. E interesant că guvernul intenționa la început votarea unui împrumut numai de 3 milioane și jumătate, mai târziu suma aceasta a urcat-o la 5 milioane, iar acum după o telegramă sosită din Semlin comisia financiară a scupștinei care mai înainte a fost împotriva împrumutului, va propune spre primire un proiect înaintat de guvern cu privire la un împrumut de 21 milioane. În general se crede, că schimbarea aceasta repentină, a fost cauzată de împrejurarea, că în parlamentul ungar au fost votate proiectele militare, cari în scurt timp vor fi lege, nepunându-se în cale nici o piedecă mai serioasă.

Și Serbia în urma acesteia nu voiește să întârzie cu desvoltarea armatei sale. Se zice, că aceasta ar fi fost argumentul puternic, cu care i-a captivat prim-ministrul Milovanovic pe șefii partidelor pentru urgența unui împrumut extraordinar și atât de mare care de altcum va fi acoperit numai din bugetul anului viitor. Proiectul guvernului a făcut mare senzație. Guvernul sârbesc va întrebuința împrumutul pentru procurarea de puști-revolver, de tunuri de munte, aeroplane militare și munițiuni.

Franța și puterile europene. În camera franceză s'a primit bugetul ministeriului de externe. În cursul desbaterei prim-ministrul Poincaré și în vorbirea sa a expus că Franța de prezent se află în relațiile cele mai excelente cu toate statele din Europa.

Cu privire la războiul italo-ture — prim-ministrul a spus că Franța păstrază deplină neutralitate.

Incidentele cu vapoarele „Manouba” și „Catherine” a tulburat întru cătva buna relație cu Italia care de atunci încoace s'a restabilit deplin. El speră că înțelegerea cu Spania se va realiza în cel mai apropiat viitor. Relația dintre Franța și Germania se bazează pe bunăîncredere reciprocă. În chestiile privitoare la Maroco va decide un arbitraj. Statul francez prin alianța cu Rusia și prin prietenia cu Anglia contribuie esențial la menținerea păcii și nu-i stă nimănui în cale. La sfârșitul vorbirei sale — prim-ministrul Poincaré — a declarat că toate celelalte vor dori alianța și înțelegerea cu Franța pentru puterea ei.

Hainele lucrate în atelierul propriu se capătă la

LENGYEL ISTVÁN

PRĂVĂLIE DE PĂLĂRII ȘI SPECIALI-
TĂȚI DE MODĂ PENTRU BĂRBAȚI

Oradea-mare — NAGYVÁRAD

Piața Beiner nr. 1. Telefon: 12-48.

Declarație.

Onorată Redacțiune!

In numărul de azi al ziarelor locale maghiare se publică o rugare iscălită de mai mulți advocați și adresată prezidiului camerei advocațiale din Arad, în care se cere convocarea unei adunări extraordinare în scopul de a lua poziție față de evenimentele mai recente petrecute în camera din Budapesta. Această rugare este iscălită și de mine.

Pentru a evita orice fel de nedumeriri, în a da în această chestie unele deslușiri:

Intr'o seară, când grăbeam cătră casă, mă întâlnesc cu colegul dl Ștefan Priegl, care m'a rugat să iscălesc și eu o rugare, prin care mai mulți advocați cer dela prezidiul camerei advocațiale înținerea unei adunări extraordinare. Unicul obiect ar fi a lua poziția față de evenimentele petrecute în parlament.

Deoarece mă grăbeam și dl dr. Priegl era înconjurat de mai mulți advocați, l'am întrebat că acea rugare — pe care de altcum nu am cetit-o — nu cumva conține ceva contrar principiilor mele și partidului meu? Primind răspuns mulțumitor, am scris și eu rugarea, mai ales că mă bucuram că mi-se va da un bun prilej să dovedesc înaintea unui colegiu distins, pe ce baze subrede este această întreaga constituție, a țării și a-i arăta, că dacă tirănia guvernărilor, aplicată chiar și în felul blând, cum s'a întâmplat cu opoziția maghiară din parlament, îi doare pe maghiari, cu cât mai grozavă este tirănia brutală aplicată fără scrupule față de naționalități!

Cetind în ziare rugarea dlui dr. Priegl și soții, pe care în pripă nu o cetisem la iscălire, aflu, că acea conține și propuneri pozitive, cu cari eu nu mă identifice; — declar deci că încât nu voi fi împiedecat, mă voi prezenta acolo și voi preciza punctul nostru de vedere, de altfel foarte clar și anume, că condamnarea procedurii guvernărilor înșămnează totodată și osândirea opoziției coaliate maghiare, care opoziție fiind la putere, a fost față de noi cu mult mai necruțătoare, de cum sunt guvernării actuali față de opoziția maghiară.

Cu deosebită stimă:

Dr. Ștefan C. Pop.
deputat dietal.

Gloria militară

Statele europene din timpul cruciadelor — exceptând Franța — nu sufer nici o comparație teritorială cu înfățișarea lor de astăzi. Statele politice de azi s'au înființat și desvoltat în ultimele șase secole.

Dacă observă cineva o hartă dela finitul secolului al XIII-lea va vedea că pe imensul teritor al Țarilor se întindea imperiul mongolilor, imperiul tatarilor.

Care sunt virtuțile la adăpostul cărora s'au născut și au crescut aceste state europene?

Fără îndoială că în primul plan sunt virtuțile militare.

Celelalte manifestări ale spiritului omeneesc ca poezia, artele, științele, comerțul sunt niște ornamente frumoase și folositoare ce se pot desvolta și înflori numai la adăpostul armelor.

Justiția ar fi numai un cuvânt, de fapt n'ar exista, dacă brațul armat al societății n'ar garanta sancțiunea hotăririlor sale.

Germania actuală, un stat mare, bogat și civilizat cu ce-și sprijină înflorirea sa?

Cu cei șapte sute mii oameni, armați cu armele cele mai moderne și pregătiți a-și sacrifica viața pentru binele comun german.

Așa se explică cum chiar în timpul nostru, nobleța armelor are precădere față de celelalte manifestări omenești. Virtuțile militare asigură binele comun.

Principatele române s'au întemeiat în ultimele șase secole. Să vedem sub raportul virtuților

!! Gratis nicăiri !!

dar cu prețuri ieftine

DANTELE, CORDELE, ARTICLI, ȚESUȚI, se capătă nu-

mai în filiala magazinului Budapestan de dantele în ARAD,

bulevardul Andrassy numărul 20 [Palatul El. Fischer].

militare cum stau basarabeni, moldovenii dintre Prut și Nistru, față cu Rușii.

Se pune o întrebare. Este posibilă o comparație dintre generalul conducător al trupelor din veacul al XIII-lea și veacul al XX-lea?

De sigur că da.

Este un fond comun al geniului militar care este independent de arme: e forța morală a generalului și a trupelor? Numai cu acest element comun tuturor epocilor care trece înaintea capacității tehnice să poată judeca și compara un Gustave Adolf cu un Kuropatkin.

Istoria ne spune că trupele lui Gustave Adolf erau așa de disciplinate în cât în orașe luate cu asalt după două ore dela intrarea trupelor comerțul și toată viața orașului își relua cursul obișnuit; pe când ordinele și contra ordinele unui Kuropatkin și lipsa lui de autoritate a adus dezastrul dela Mukden.

Toți oamenii de arme sunt convinși că în manifestările geniului militar al popoarelor forța morală trece înaintea armamentului și capacității tehnice a trupelor și a generalului.

În ultimele șase secole diversele popoare europene se pot mândri cu multe genii militare.

Francezii au avut o serie de mari generali din cari cel mai culminant e Napoleon.

Prusienii au avut un Frideric al II-lea, un Moltke; austriecii pe prințul Eugen; polonii pe Sobieski; anglo-saxonii pe Wellington; suedezii pe Gustave Adolf, pe Carol al XII-lea; otomanii au avut o serie de sultani unul mai brav decât altul și din care unul singur, Soliman al II-lea a comandat în persoană patruzeci și șase de bătălii; românii au avut pe Mircea, pe Huniade, pe Mihai Viteazul, pe Ștefan cel Mare; rușii pe cine au avut?

Generalii ruși Suravof, Cutuzof, Kuropatkin, Petru cel mare, nu suferă nici o comparație cu generalii mari ai celorlalte popoare.

Ce bătălii celebre au fost câștigate de trupele rusești în aceste din urmă șase secole?

Nu se cunosc.

Să cităm după Rambaud bătălia din timpul lui Ivan cel Mare contra hordei tătarilor în urma căreia Moscoviții s'au liberat de sub tătari.

La a cincisprezecea zi — scrie Rambaud — fluviile s'au acoperit cu gheturi. Marele principe dădu ordin de a se da trupele mai înapoi. În acest moment o panică inexplicabilă cuprinse pe amândouă armatele: rusul și tatarul fugeau unul de altul fără a fi urmăriți (anul dela Hristos 1480). Hanul se salvase la hordă. Astfel fu ultima mare invaziune a cavalerilor de Kiptchak. În acest mod puțin eroic se sfărâmă jugul mongol sub care Rusia a gemut aproape trei secole.

Așa se exprimă textual Rambaud.

Pentru a vedea diferența între cele două popoare, basarabeni și ruși, sub raportul gloriei militare vom examina două bătălii celebre: Pul-tava din 1709 și Rahova 1475.

Mai întâi credem necesar să precizăm locul unde a fost lupta din ianuarie 1475 dintre moldovenii și turcii, ca să putem înțelege mai bine celebra bătălie moldoveană.

Cronicarul polon Dlugos, fost mare cancelar al Poloniei, fost arhiepiscop de Lemberg, care trăia în timpul bătăliei, o fixează astfel:

Lângă lacul Racowycze și fluviul Berlad.

Cronicarul moldovean Grigore Ureke care a trăit la începutul veacului al XVII-lea, spune că bătălia a avut loc:

La podul Inalt, la Vaslui.

Istoricii din timpul nostru au urmat pe Ureke. De fapt aceasta nu diferă de cronicarul polon dar istoricii de azi au căzut în eroare din cauza unui pod de piatră ce este mai sus de orașul Vaslui.

Ureke ne spune că Ștefan și-a strâns oștile sale mai sus de Vaslui. Și că turcii, înfrinți pe câmpul de bătălie „au luat-o în jos dela Podul Inalt prin pădure, și au ieșit unde porcede apa Sîmleii, în ținutul Tutovei; acolo în legea lor, au dat laudă Domnului, că s'au văzut ieșiți la lume”.

După ce arată peripețiile goanei turcilor, cronicarul Ureke scrie:

„Atunci întorcându-se Ștefan Vodă și mergând pe apa Bârladului în sus, și plăcându-i locul de isbândă cu noroc ce au biruit pe turci și pro muntenii, au început a zidi biserica Sfântul Ioan Predicieii, în târg în Vaslui, dând laudă lui Dumnezeu”.

Din aceasta se vede că atât după cronicarul polon Dlugos cât și după cronicarul moldovean Grigore Ureke, locul de bătălie corespunde șesului din fața orașului Vaslui.

E drept să ne mirăm de fragilitatea lucrurilor omenești când vedem cum în cursul vremii s'a perdut până și amintirea exactă a locului unde s'a dat această bătălie.

După cronicarii Dlugos și Ureke, locul se cunoaște bine.

În adevăr configurația terenului în curs de patru secole s'a schimbat. Pădurile și luncile de atunci s'au tăiat prin această regimul apelor s'a prefăcut și ea urmarea lacul de care vorbește Dlugos nu mai există.

Să examinăm șesul din fața Vasluiului.

La sud de orașul Vaslui se întâlnește trei văi: valea apei Bârladului care curge dela nord-vest către est.

Valea apei Vasluiului care curge dela nord către sud; și

Valea apei Rahova care curge dela vest către est.

Lacul ori baltă, ori iazul Racowycze a fost de sigur la vărsarea văiei Rahova în valea Bârladului. Actualmente, după hărțile statului-major al armatei române la unghiul sudic făcut de valea Rahovei cu șesul Bârladului, cotele hărții arată o adâncitură de teren față cu șesul Bârladului, deși în curs de patru secole apele au cărat mult pământ din deal la vale ca să infunde vechiul lac Racova.

Fuga turcilor peste gheața lacului, în care lac s'au înecat mulți turci după cum spune istoria, a fost în direcția sud-vest până la izvorul Sîmleii, distanță de zece kilometri peste dealurile și pădurile ce sunt la sudul văiei Rahova.

Când cronicarul Ureke spune că lui Ștefan Vodă i-a plăcut locul dintre apa Bârladului și apa Vasluiului pentru că a biruit pe turci, arată destul de lămurit unde s'a desfășurat lupta.

Fără îndoială pe șesul din fața Vasluiului s'a desfășurat celebra bătălie din ianuarie 1475 dintre turci și moldovenii.

Teodor Criveț.

Pentru frații rămași pe drumuri peritori de foame.

Glasul de desneadejde al fraților noștri inundați, a găsit răsunați ce se cuvine în masa vecinic gata la jertfă a publicului nostru român.

Toate sufletele nobile, toate inimile simțitoare se grăbesc a-și trimite obolul lor mântuitor, pentru că niciodată cauză mai demnă de jertfă nu a solicitat dărnicia cuiva.

Este în joc existența a mii de frați de ai noștri, care pier de foame și de lipsă de adăpost.

Semnaland pilda generozilor donatori de până acum, rugăm toată suflarea românească de pretutindeni să-i imiteze, pentru că este nevoie de ajutorul tuturor spre a se acoperi marea gol, lăsat de cumplitul dezastru.

Fără de o asemenea pildă de solidaritate zadarnică va rămânea speranța noastră de a contribui la ușurarea soartei lor.

Facem deci încă odată apel la toți românii și la toți oamenii de inimă; rugăm săracii și bogății să ne trimită obolul, scăpând din ghiarele morții atâtea zeci de mii de suflete capabile de a munci și de a desvolta energia națională.

Sumele se primesc la adm. „Românul” Zrinyi utca Nr. 1. Arad — Ungaria.

La administrația ziarului nostru au mai intrat următoarele contribuții:

Table with 2 columns: Donor name and amount. Includes Transport 2706.64, Dela Locotenent-colonel D. Florian și soția, Crkvier, pt. victimele potopului 40.—, Dr. Laurențiu Pop, avocat Abrud, pt. inundații din Bănat 50.—, Familia Ruga, Jimbolia, pt. românii inundați 10.—, Sofia Ittu, Arad, pt. frații rămași pe drumuri 10.—, Total 2816.64

INFORMAȚIUNI

Arad, 15 Iunie n. 1912

Redacțional.

Începând cu ziua de 15 iunie n. conducerea redacției ziarului „Românul” a primit o d. Ioan Montani. Tot în aceea zi a intrat ca membru intern la redacția acestui ziar d. Ioan Grămadă, apreciatul publicist bucureștan.

D. Dr. I. Lupaș pentru fondul ziariştilor români din Ungaria. Cel mai destoinic dintre tinerii istorici din Ardeal, dl dr. I. Lupaș, membru coresp. al Academiei Române a scos o broșură interesantă despre „Misiunea episcopilor Gherasim Adamovici și Ioan Bob la curtea din Viena în anul 1792”. Această importantă contribuție la istoria politică și religioasă a românii de sub coroana Sf. Ștefan, primită cu elogii de istoricii competenți din regat (dl Iorga i-a dat o atenție deosebită în „Neamul Românesc literar”) regelește toate luptele românii din jumătatea a doua a sec. al 18-lea. Stilul curgător, duios uitor, împărțirea sistematică a materialului, și concluziile judicioase ale autorului dovedesc că această lucrare, deși mai mică, e vrednică să steie alături de cecalaltă operă a autorului „Viața lui Șaguna”, premiata de Acad. Română.

Venitul curat al acestei broșuri e destinat „Fundatiunii Dr. I. Mihai pentru ajutorarea ziariştilor din Ungaria”. Publicul românesc doritor să cunoască istoria românii ardeleni din trecut și să jertfească obolul său pentru numitul fond, e rugat să și-o comande dela „Tipografia arhidiecezană” din Sibiu cu prețul de 1 cor.

Pentru fondul zariştilor români a mai contribuit dna Sofia Ittu din Arad cu suma de 10 cor.

Pentru nenorociții din Bănat. Cetim în „Tel. Rom.” că marele binefăcător, dl Vasile Stroescu a trimis pe seama nenorociților din Bănat suma de 10.000 cor., ca ajutor.

Un gest frumos al M. S. Regelui Carol. La desvălirea statuei lui Cuza-Vodă din Iași se iscă la un moment dat o confuzie, deoarece pânza ce acoperea statuia, căzu câteva minute înainte de termenul fixat.

M. Sa observând această surpriză, făcu câțiva pași și întorcându-se către trupa de onoare, comandă cu voce tare: „purtați armele!” iar trupa făcu onorurile militare celui dintâi Domn al principatelor unite.

Alegere de deputat. Azi a fost ales deputat cu unanimitate în Becicherecul-mare ministrul Teleszky, care în Zenta rămăsese în minoritate față de contrarul său, justhistrul Fernbach.

Primul balon al poștei. Balonul dirigiabil „Schwaben” a plutit miercuri pe deasupra orașului Măiența din Germania, și o mulțime de lume aștepta să primească poșta ce o aducea balonul care dădu drumul la trei saci cu 115.000 de epistole și cărți poștale. Celelalte epistole — vr'un milion la număr — erau destinate pentru orașul Frankfurt.

!S'a deschis!

Müller I. és Fia stabiliment colector de fabrică, văpsitor de pânuri, curățitor chimic și spălătorie de rufe cu aburi. Arad str. Weitzer János nr. 7. (Noul palat gr. cat.)

Totfelul de haine pentru bărbați, femei și copii se curătesc pe cale chimică, ori se vâpsesc. Albiturile devin albe ca zăpada. — Se primesc albituri pentru călcat.

M. Sa Regele Carol la Călugăreni a plecat joi cu automobilul în județul Vlașca, voind să asiste la solemnitatea punerii pietrei fundamentale a monumentului pe se va ridica în această localitate (Călugăreni) în amintirea glorioasei învingeri câștigate de Mihai Viteazul asupra turcilor în 13 Aug. 1542.

Maj. Sa a fost întovărășit de d. ministru de interne C. C. Arion și de d. general Argetoianu, ministru de război.

Populațiunea din Călugăreni făcu o primire grandioasă augustului suveran.

Pentru încvartirarea soldaților nu se pot folosi localitățile destinate pentru serviciul divin public, precum nici cele pentru instituții publice de binefacere și de îngrijirea bolnavilor, mai de departe localitățile institutelor de educație și ale școlilor publice și cu drept de publicitate. (Art. de lege XXXVI. din 1879, §. 10, pet.: *Batonai beszállásolasokra nem vétethetnek igénybe a nyilvános istentiszteletekre, valamint a betegkópoló és jótékony közintézetekre szánt helyiségek, továbbá nyilvános és nyilvánossági joggal felruházott nevelő intézetek és iskolák helyiségei...*)

La marele meeting dela Alba-Iulia au participat: Parohia Ardanelui (Ardány) Teodor Oltănu preot, Pompei Bojor învățător, Iacob Rus învățător, Vasile Harpa casar, Vasile Ursă curator și peste 400 de aderenți. Parohia Frisului (Fris) Nechifor Buta preot, N. Somfelean învățător, Vasile Tira și Gregoriu Bugnar și cu 225 de aderenți la hotărârile meetingului. Parohia Budacului-român (Román-Budák) Larion Cușdan preot, Feldrihan Grigore, Feldrihan Ioan primar, Feldrihan Nistor, Nistor Macrea casar și peste 300 de aderenți. Din parohia „Eutac” de pe Târnavă-mică Teofil Popoviciu preot, Ioan O. Frâncu învățător, Ioan Frâncu comerciant, Teodor Zogorean curator, Gligor Zogorean econom, Filion Zogorean econom, Simion Pal econom, Șofron Danciu econom, Constantin Frâncu econom, Ioan Popa I. Art. econom, Aramie Frâncu jude și Basiliu V. Popoșea.

Tragedia unei familii. O sfâșietoare dramă familiară s-a petrecut ieri în Rodaun, lângă Viena. Învățătorul Reschendorfer și-a otrăvit întâi copiii din căsătoria a doua, unul de 6 și altul de 9 ani și în urmă a băut singur otrăvă, indemnându-și soția și pe băiatul mai mare pe care-l avea din căsătoria primă, să facă același lucru. Nefecitul, înainte de a-și da sufletul, a scris pe o hârtie următoarele:

— Dumnezeu să-mi jerte păcatele, dar nu puteam face altfel. Rog autoritățile să vânză ce bunuri mi-a mai rămas în casă și să-mi plătească datoriile. Rog să nu fiu sancționat.

Dela „Secția industrial” a a „Reuniunii Econ.” din Orăștie. Aducem onoratului public din Orăștie și jur la cunoștință, că am înființat pentru învățării și calfele de meseriași și negustori, un birou de plasare. (Cancelarie de așezare) alcătuită din membrii comitetului secției meseriașilor noștri.

Pentru cei care doresc să-și îmbie munca, respective cei care caută muncă de învățăcel ori calfe de meseriași și negustori, stă la îndemână în localul Reuniunii și la subcasierul Reuniunii A. Adămușiu (casa băneii „Ardeleana”), o carte în care se înseamnă îmbiemintele respective cererile de muncă care apoi cancelaria de plasare le rezolvă săptămânal în mod gratuit (afară de speșele efective de corespondență).

Rugăm pe cei interesați a se adresa cu toată încrederea în scopul acesta la Reuniunea noastră. Orăștie, iunie, 1912. **Comitetul.**

Nou potop în jurul Abrudului. Din Bucium primim știrea, că joi s-a deslăntuit în hotarul comunei o nouă rupere de nori și mai grozavă ca cele de până acum, care a durat aproape două ore. Cantitatea extraordinară de mare de apă a dus cu sine tot ce i-a căzut în cale, astfel au fost luate de puboi case, grajduri și garduri. Părâul ce curge prin Abrud asemenea s-a revărsat, inundând un mare teren de sămănături.

În Bihar — după cum ni-se serie — de asemenea au fost mari vijelii cu peatră, cari au nimicit o mare parte din sămănături și din vii. Nimicirea viilor e cea mai mare păoste pe țărâni din acele părți, fiindcă partea cea mai mare dintre dânsii în vii și-au pus toată nădejdea, sămănăturile fiind nimicite de mai înainte.

Nou proces monstru în Croația. Cetățenii orașului Agram vor fi din nou martorii unui proces ca cel de acum doi ani, cu multe peripecții dramatice și senzații din eufisele politice sudslave. Gl. anțele studentului Giukiei și-au greșit direcțiunea. Cuvaj a scăpat toafăr și acum are să urmeze cea mai cruntă retrosiune. Cu sutele vor fi țărâți cetățenii pașnici în fața forurilor judecătorești ca să răspundă pentru o faptă, pentru care nu ei sunt responsabili. Mai mult de 150 de inși, în mare parte studenți, au fost până acum arestați și meru se operează noui arestări. Vre-o câțiva dintre deținuți au reușit, prin protecție, să scape din arest. Aceștia povestesc lucruri îngrozitoare despre tratamentul de care sunt împărțășiți arestații. Numai odată pe zi li-se dă de mâncare și și atunci numai pâine uscată, Giukiei e ascultat în fiecare oră. Nici chiar noaptea nu-l lasă să se odihnească. Meru îl deșteaptă din somn și i iau interogatoriul. Giukiei suferă îngrozitor. Prietenii abia îl mai pot recunoaște. E aproape nebun. Strigă și se vaieță ziua întreagă. — Cuvaj, se zice, are de gând să întenteze proces de agitație, în contra tuturor cari sunt bănuți că s implică în atentat.

Grevă sângeroasă în Palermo. Grevă generală a muncitorilor din Palermo a degenerat în ciocniri sângeroase cu poliția.

În contra noului regulament al societății de navigațiune s'a mișcat întreaga muncitorime și au pretins modificarea unor puncte din regulament, jignitoare intereselor lor. Deoarece dorințele muncitorimeii nu au fost ascultate, întreaga muncitorime s'a pus în grevă.

Comunicația cu tranvaiele a încetat. Asemenea a încetat orice activitate în oraș. Prăvăliile sunt închise. Încă marți seara s'au întâmplat mai multe ciocniri între poliție și greviști, însă numai parte din aceste ciocniri au fost sângeroase. Joi dimineața mai multe mii de greviști au plecat pe străzile orașului demonstrative, spărgând geamurile dela vitrinele prăvăliilor rămase deschise și aruncând cu pietri și sticle de bere după polițistii întâlniți în drumul lor. La cotitura unei străzi un grup de polițiști înarmați cu puști au oprit pe demonstranți provocându-i să se risipească. Multimea a răspuns cu o ploaie de pietri. Poliția a tras mai multe focuri rănind peste 50 de greviști. După amiazi greviștii s'au prezentat din nou pe strade de unde s'au dus în fața primăriei, provocând acolo pe membrii consiliului comunal să abziec. Aici s'au întâmplat noi ciocniri și mai sângeroase între greviști și poliția ajutată de armată. Doi polițiști și 15 soldați au rămas greu răniți pe câmpul de luptă. Greviștii au avut 103 răniți.

Liga națională aeriană din București primește necentenit adesiuni și donațiuni dela o mulțime de oameni cari jertfesc sume însemnate pentru înzestrarea armatei române cu aeroplan de război. Afară de frumosele sume adunate la începutul propagandei, au mai înecurs în timpul din urmă încă 7400 de franci. Avem speranța cea mai bună că se vor putea cumpăra cele 50 de aeroplan destinate armatei românești, în caz că se va face o propagandă cât mai intensă pentru acest scop eminent românesc.

Curcubeul împotriva ideii de stat maghiar. Vineri la orele 7 seara a cântat muzica militară înaintea primăriei din Arad. Lume multă, care ieșise, să ia puțin aer. Deodată începe să cadă o ploaie subțire și nu mult după aceea se arată pe cer un curcubeu de toată frumusețea. Un grup de români îl observă și unul din ei spune că seamănă cu un tricolor românesc. Câțiva unguri îl aud și răspund că, dimpotrivă, colorile curcubeului sunt întocmai ca ale steagului unguresc. Din câteva vorbe numai, se iese o ceartă care luă proporții îngrijitoare, când deodată resări ca din pământ un polițist ungur ca să-i despartă și să întrebe care-i pricina zarvei iscate. Aflând cauza se uită și el în sus: în momentul acela curcubeul strălucia mai tare, scoțind în relief colorile românești așa de argisite de fii lui Árpád. Polițistul cam miop, infuriat peste măsură că tricolorul românesc se răsfată tocmă deasupra turnului primăriei, puse o seară și se urcă pe acoperiș ca să vadă de nu-i aceasta cumva o demonstrație a românilor. Dar tocmă când ajunse sus pe acoperiș, un nour trecu pe deasupra, întunecă curcubeul și salvă statul maghiar de primejdie.

Convocare. Comitetul noului despărțământ Tinea al Asociațiunii pentru literatura română și cultura poporului român va ținea două prelegeri populare și anume: în 23 iunie st. n. la 10 ore a. m. în comuna Cocinba, iar în 30 iunie st. n. la ora 10 a. m. în comuna Batăr (Feketebátor) la cari prelegeri se invită cu dragoste frățească toți cei ce se interesează și doresc înaintarea și cultivarea poporului nostru românesc. **Comitetul despărțământului.**

Mulțămire publică. La examenul public, ce s'a ținut cu elevii școlii noastre din Chelmac (Marosperjes) cu datul de 10 iunie c., ni-a onorat cu prezența și magnificența Sa d. dr. Stefan C. Pop deputat dietal și mare proprietar în Chelmac, împreună cu d-na soră Ana C. Pop; cu care ocaziune a dăruit elevilor din șe ală 20 cor. Pentru această faptă nobilă în numele elevilor împărțășii de numitul dar aduc și pe această cale dlui deputat mulțămire publică. Chelmac, la 12 iunie 1912 cu toată stima: **Teodor Popa.**

Caz de moarte. Floarea Marcu n. Dorgo preoțeașă văduvă după o boală grea a răposat în 10 iunie, în vârstă de 64 ani. Înmormântarea a avut loc în 12 iunie n. în cimitirul din Ciombrud. Odihnească în pace.

x **Tenis rackette, Slaronger** veritabil și alte fabricații brevetate, minge pentru tenis, fotbaluri și alte articole pentru sport, cele mai elegante ridicule pentru dame și geamantane pentru cullătorie, parfumerii și arti ole de tortică, cel mai mare asortiment și mai ieftin se pot procura dela prăvălia ui *Hecátis Gyula*, Arad, bulev. Andrá-sy nr. 51

x **Adolf Nadler**, fabrică de orologe pentru turci, *Budapesta VIII. str. Prater 2.* O recomandăm în atenția On. public cetitor. Această firmă, după cum suntem informați liferează cele mai perfecte orologe pentru turnuri, cu preț redus bisericilor și comunelor. Trimite om de specialitate pentru luarea măsurilor necesare pe cheltniala proprie. Ia garanție pentru orologe liferate. Lămuriri și catalog trimite gratuit celor ce se refer la acest anunț din ziarul nostru.

x **Gustav Tátray** — Oradea-mare, str. Rákoczy, prăvălia pentru elită, unde se pot cumpăra lucruri de mână, pentru dame precum și necesarii, cu prețuri foarte ieftine. Telefon 783.

Cronica femenină

Femeia în mișcările și manifestațiunile ei. — Mersul, răsul și ținuta în societate.

Ca să cunoști capacitatea, firea și caracterul cuiva, e foarte greu. Cu toate acestea, după înfățișarea și prezentarea cuiva în societate, putem să ne formăm păreri asupra modului de gândire și a însușirilor mai caracteristice a acelor pe cari îi urmărim cu atențiune.

Vorbesc despre femeie. Deci, o femeie cu mersul lin, ritmic, cu mișcări ușoare în tot cazul face mai bună impresie, decât alta femeie care pășește mare, greoi. Despre aceea cu mersul ușor, fără voce îți vine să crezi, că e inteligentă, că posedo o cultură mai superioară, că e mai harnică, energică și mai independentă, până când femeia cu mersul greoi, face impresia că numai de silă se mișcă și fără voce, trebuie să crezi că e leneșă, lipsită de voință și neobitoare de curățenie și ordine, însușiri, cari în tot cazul sunt în detrimentul unei femei cu pretenția a se numi cultă.

E de lipsă dar să ținem seamă cum umblăm pe stradă, și cum ne prezintăm înaintea lumii. Să nu fie toate mișcările noastre studiate, ca prin aceea să devenim automate, dar să ținem seamă de buna cuvântă în toate manifestațiunile noastre.

După răsul cuiva încă poți judeca câtă pricepere are. A ride natural, cum îi vine omului, acela e răsul cel mai plăcut urechilor, dar fortându-te să râzi în hohote, ca în cuple-uri de operete, nu numai că e ridicol, dar cel care aude e în drept să presupună, că ființa care a ris așa, suferă de hysteric.

Cu deosebire e frumos și ar fi bine, ca ființele din societate, dela care omul ar aștepta să învețe ceva, acle să se ferească să nu cadă în astfel de defecte. Oare cum s'ar face, dacă o învățătoare, chemată să învețe și pe alții, ar începe

să râde în clasă cu hohote cari se aud în stradă? Lumca s'ar scandaliza, iar elevii și elevele ei, ar gândi, că învățătoarea lor e nebună.

Oamenii culti nu râd la tot cuvântul rostit. A râde anereu și fără nici un rost, e lipsă de tact și pricepere. Copiii și nebunii, râd într'una. A vorbi pe stradă sau în societate cu glas înalt, ca să audă toți ce vorbim, asemenea e necuviincios.

În societăți mai distinse, conversația decurge cu glasul obișnuit, strigăturile și larma, denotă lipsă de cultură.

Ombra.

Salată de castraveți în cric de iarnă.

Să se culeagă castraveți târzii, ține-i 3—4 zile ca să se pălească apoi îi curăță de coajă și-i taie fălii subțirele, ca de obicei. Însă să nu se stoarească. Li sărăm, apoi turnăm peste ei puțin oțet bun de vin, îi amestecăm bine și-i punem în sticle largi la gură, lăsând de-asupra puțin loc gol, care să se umple cu ulei de lemn bun, curat și proaspăt. Sticlele în care am pus castraveții să fie mici, deoarece iarna, după ce odată se desfundă, nu pot să mai stea mult. Pregătirea astorfel de castraveți pentru mâncare, se face, ca de obicei, cu oțet, ulei, ardei (pipare) ori piper

Leli.

Plăcintă cu cireșe.

3 decilitri unseare topită. 3 decilitri smântână bună, 2—3 gălbănușuri de ou, zahăr și sare după plăcere, aceste toate le amestecăm până se sparg gălbănușele de ou, apoi punem atâta făină decalitate mai fină, până ce formăm un aluat mai moleț, decât mai vârtos, iar atunci cu blidul în care l'am frământat îl punem la un loc răcoros sau pe gheață, iar după ce s'a întărit bine îl întindem și împăturăm de vre-o 2—3 ori, apoi îl împărțim în două părți, îl lățim și o parte o așezăm în tigău și punem umplătura de cireșe pe ea, iar cu parte rămasă acoperim umplătura, împungem parte deasupra cu o furculiță, ca să nu se umfle și punem să se coacă.

Umplătura de cireșe.

Spălăm atâtea cireșe câte dorim să punem în plăcintă și le punem pe o sită să se scurgă, pe urmă scoatem sămăburi din ele, apoi punem zahăr și scortisoare peste ele și umplem aluatul pregătit mai sus. Tot acel aluat se poate umple și cu mere și caș dulce între care afară de zahăr și stafido mai punem la caș vanilie, iar la mere scortisoară.

Drăghina.

LITERATURĂ.

Meteorologia și ziua lui Medard.

Ne-a luat groaza de atâtea furtuni și ploi torrențiale, câte s'au ivit în săptămânile trecute! Oceanul din comitatele Cojocna, Solnoc-Dobăca, Murăș-Turda, o descriere și analiză științifică a căruia ne lipsește. Ploile ciclonice din Banat, de pe Valea-Someșului, și din comitatul Hunedoarei. Revărsările de ape tot de aici. Și așa mai departe. Pot urma alte ținuturi la rând. Nu este privilegiu pentru nici unul.

Faptele ne îndeamnă la reflecții științifice. În tot răul este și ceva bine. Mormântul te face filozof.

Dacă nuntroasele desastre sunt proprii să ne facă mai accesibili științelor: din parte-mi nu voi pierde ocaziunea să relev câteva date și fapte, analizate altădată în „Studiile” mele științifice (an I, fasc. III—IV: *Din atmosferă*, pag. 79—99), cari însă nu au prea fost luate în seamă, fiind cunoscută oroarea noastră față de științele fizice.

Scopul științei e atât teoretic, cât și practic. Tinta matematicilor, nu este, în definitiv, satisfacerea curiozității spirituale — gimnastica minții — ci și aplicațiile la științele fizice, măsurând și controlând munca omului, mărind puțința de a stăpâni natura. Scopul astronomiei e să facă observații, să dea calcule luând în stăpânire universul prin forța intelectuală — dar totodată să fie și de folos practic calendarului, geografiei, navigației. Scopul teoretic al chimiei e dominarea lumii atomilor prin forța intelectuală; cel practic se preface în fabrici, uzine și ateliere. Scopul anatomiei și al științelor naturale nu constă exclusiv în statorirea de sisteme frumoase ci trebuie să conducă și mâna chirurgului și pre-

voderile medicului. Scopul practic al ori căruia studiu, al ori cărei cercetări, este largirea condițiilor de trai. Legile teoretice se traduc astfel în foloase practice.

În acest cadru de idei, ce rost are meteorologia și cari sunt foloasele ei?

Restul teoretic al meteorologiei este cunoașterea atmosferei, în sens static și dinamic. E fizica atmosferei. Restul ei practic este și va fi să conducă pe navigator, pe igienist, pe muncitorul din liber. Și în realitate, climatologia și prognosticul timpului sunt aplicații per eminențiam practice ale meteorologiei.

Vom admite însă, că atât sub raportul teoretic, cât și sub cel practic, meteorologia este o știință în fașe. Nu putem pretinde să cunoască totul, să prevadă toate capriciile atmosferice. Trebuie să-i fim mulțumitori de cât ne dă. Cu timpul ne va da mai mult. Nimic nu a cutezat să zică lui Cristofor Columb, în ajunul călătoriei sale vestite: „Tu vei descoperi America”. Nici doamnei Curie, aceluși doisprezece ani: „Grăbește-te să descoperi radiul...”

În prevăzută timpului, meteorologia se servește de câteva legi și de barometru. Poporul, de insecte, animale și de trupul său propriu; apoi de calendare și de unele zile. Cine nu cunoaște povestea cu „Astronomul și doctorul”? Țăranul știe, că dacă furnicile ies din mușuroiu și alargă înceacă și încolo neastâmpărate — va ploua. Dacă îl rindunelele zboară pe jos — va ploua. Dacă îl mănâncă urechile, ori păducelul — va ploua. Dacă îl mănâncă reumatismul — va ploua. Și așa mai departe. Un bun contingent de observații. Multe insecte sunt foarte impresionabile de schimbările timpului. Albinele sunt agitate, furnicile de asemenea, când se apropie ploaie.

Cocostăreii prezintă seceta și instinctul le dictează să părăsească de cu vreme ținuturile, unde vor seca bălțile.

În ajunul furtunilor, rindunelele zboară foarte pe jos. De ce?

Trebuie să enunțăm, că se hrănesc cu insecte, cari și ele zboară prin aer. Ca să zboare, au însă trebuință de anumită densitate a atmosferei. Cum înainte de ploie aerul se rărește, ba înainte furtunilor se rărește foarte brusc, insectele abia pot zbura la suprafața pământului și e natural, că rindunelele pe aceea să le caute, nebănuind că prin aceasta constituie barometri pentru oameni.

Alți barometri animale sunt muștele, din care afară obraznice în ajunul ploilor.

Când umezeala aerului e mare și temperatura ridicată: respirațiunea nu se îndeplinește cu ușurință. Ne simțim moleșiți. Parcă ne nădușim. Evaporațiunea din intern rămâne în mare parte la suprafața pielii, spre marea bucurie a muștelor, cari se hrănesc din sucurile pielii muțate.

De cei mai mari prevestitori ai timpului se consideră însă paiangeniile. Pe timp frumos se joacă sburdălnic în mreaja lor țesută cu măiestrie dar se retrag în cotituri ascunse, când se întoarce timpul spre ploaie. Și aici avem a face cu adevărate aparate de fizică.

Anume, părul, firele pânzei de paiangeni etc., expuse la umezeală, se dilatează, se moaie, se întind. Firele de paiangeni dela instrumentele astronomice, în astfel de timpuri conturbă remarcabil precisiunea măsurărilor.

Rețeaua fiind susceptibilă de umezeala aerului, sau, pentru a vorbi cu termen tehnic, fiind higroscopă, paiangeniul se mișcă mai anevoie pe firele ei și de aceea cu multă înțelepciune se retrage în colțuri așteptând timpuri mai frumoase.

Dar publicul mare are și alte „semne sigure”, va să zică criterii, din cari prevestește timpul. Astfel de criterii sunt unele zile și cicluri periodice.

În sensul unor calendare vechi, în ziua de 25 Iacob (25 Iulie n.) putem ști cum va fi iarna următoare. Anume

cu 25 Iulie înainte de amiază
dacă plouă
dacă e soare și căld

la na până la Crăciun va fi
blândă, domoasă,

la aceeași zi de amiază
dacă plouă
dacă e căld

iară după Crăciun va fi
domoasă,
geroasă

Cu privire la ploile de vară sunt preferite ciclurile de 40 zile. La potop încă a plouat 40 de zile în capăt. Astfel calendarul țărănesc ține, că de ploaie în ziua lui Ciril (22 Iunie n.), va ploua 40 zile. Aceiași lucru îl afirmă neamțul despre ziua Mariei (2 Iulie n.): „Regnet's an unserer Frauen Tag, wenn sie über das Gebirge geht, so regnet's nacheinander vierzig Tage”.

Această credință e mult mai răspândită cu privire la ziua Sfântului *Medard*. 8 Iunie st. n., deși o altă „regulă țărănească”, o „Bauernregel”, ne spune că nu trebuie să credem din literă în literă: „Sanct-Medard keinen Regen trag, oder auch mehr, wer's glauben mag”.

Să vedem rostul științific al acestor cicluri: Europa e supusă continuu la influența continuă a Oceanului Atlantic din occident.

În raportul cum ajunge soarele către nord, respective în raportul cum pământul își întoarce către soare emisfera de miazănoapte, ea și-o încălzească, în același raport se încălzește și se ușurează aerul deasupra masele continentale ale Europei și Asiei.

Aerul încălzit, ridicându-se trebuie să fie suplit cu altul mai rece, de undeva.

În același timp ajunge aerul rece al Oceanului Atlantic înaintea unei alternative, cum a ajuns Herele — zice-se — la răspântia a două: sau către tropici și în acest caz rezultă pentru noi primăvară caldă, uscată; sau către Asia centrală, încălzită aproape așa de tare, ca regiunile tropice. — În acest caz el își pierde în calea-i peste Europa vaporii de apă, ce-i aduce cu sine de pe Ocean și noi căpătăm ploii abundante. De aci, caracterul vremii pentru Europa centrală — necoastant în genere dacă se decide pronunțat într'un fel apoi persistă pentru durată remarcabilă, ceea ce a dat naștere vorbeii despre Sf.-Medard, cu 40 zile ploioase, ori neploioase. Evident, că zilele pot fi mai multe, ori mai puține cu ceva și că trebuie să socotim în cerul nu numai cele imediat următoare, ci și cele imediat premergătoare zilei lui Medard.

Când curentul dela apus încetează, căpătăm zile frumoase de vară, încât ne putem pregăti de băi, dacă avem parale...

Dar cei mai mulți suntem scăldați cu grădini, cu pivniți cu tot, de ploile ciclului Medard, de nu mai sburdăm după alte băi, din depărtări.

Georgiu, 13 Iunie 1912. *Gavril Todica*.

POSTA REDACȚIEI

Dnii D. S. Simicel. Demersurile cerute nu le putem face, deoarece concertul proiectat pe 30i v'ar fac numai cheltuieii de prisos, de cari ținom să vă crățăm. Lumea e dusă, în mare parte, din Arad, și șanse nu-s deloc.

Dnii Alex. Censiănu (Reghinul săsesc). Reviste pentru copii nu cunoaștem altele decât „*Amicul Tinerimei*” redactat de dl Moisil. Apare, după cât ne aducem aminte, în Tipografia „*Mi-nervei*” str. Edgar Quinet 4. Înainte de vre-un an apărea excelenta revistă pentru copii „*Fluerășul*”, dar acum și-a sistat apariția. Societatea stud. „*Dacia*” din Cernăuți scoate în fiecare an câte un „*calendar al copiilor*” cu prețul de vre'o 10 bani. Adresați-vă acelei societăți. Probabil că mai are câteva exemplare.

Redactor responsabil: **Constantin Savu.**

„TĂRNĂVEANA”

institul de credit și economii societate pe acțiuni
Sighișoara

CONCURS.

Pentru ocuparea postului de contabil se iese concurs sub următoarele condițiuni:

1. Rezistență cu se dovedească abilitatea vrunei școli de specialitate;
2. Serviciul de până acum și abia să știe apți a conduce independent toate afacerile de contabilitate și a face bilanțul îndep. de nt.
3. Purtarea morală inescutponabilă. Ce liberi de miliție vor fi preferați.

Acet post în primul an de serviciu se ocupă provizor, ear după serviciu corespunzător de un an, definitiv.

Beneficiar a acestui post este:

- I. În primul an de serviciu provizor:
 1. Salar anual de K. 1400 — plăcib. în rle lunare egale anticipativ.
 2. Bani de chelt. K. 200 —
 3. Tantiemă statutară.
- II. După definitivare:
 1. Salar anual de K. 1600 —
 2. Bani de chelt. K. 480 —
 3. Tantiemă statutară.

Postul este a se ocupa la 1 Iulie a. c

Diracțiunea.

Făina lactată NESTLÉ

Este dovedită după o lungă experiență cafoarte bună pentru copii sănătoși și bolnavi cât și pentru bolnavii de stomac. Impedică și înlătură vărșaturile, diareea, catarul intestinelor — Broșura »Ingrijirea Copiilor« se poate avea gratuit de la NESTLÉ, Viena I. Biberstrasse 11.

Un candidat de avocat

cu praxă află aplicare în cancelaria subscrisului.

Dr. Emil Șelariu, avocat
Hațeg (Hátszeg).

Caut

un candidat de avocat

cu praxă pe lângă condiții favorabile. A se adresa: Dr. Emil Monția, avocat Șiria (Világos).

Aviz!

Am onorul a face cunoșcut onor. public:

I.

la cancelaria din Lugoj mi-am predat o dlu ad vocat Dr. Corneliu Jurea din Lugoj;

II.

Că mi-am deschis cancelarie advocațională nouă la Boeșa montană (Bok ául áya).

Cu stimă:

Dr. Stefan Petrovičiu,
avocat.

Un învățacel la moară se primște în față pentru m a a cu motor din Cs. kies. Poșta: Rakasdia.

Se caută un companist, care va avea să supravegheze o mașină în absența proprietarului. Așa activitate nu se cere. R-bon ficare 360 cor. — Oferte în scris sunt a se adresa: Lu'ovic Siebermeier. Moară cu motor în Cs. kies, poșta: Rakasdia

De vânzare

o vie frumoasă în **Șiria**, în localitate aproape de piața mare se află o casă de vânzare. Lămuriri dă administrația ziarului nostru.

Ocaziune rară.

Un Chinematograf complet, dela cea mai fină firmă Paris model 1911, constatatoriu din: 1 mașină sistem *Gaumont* cu 6000 metri film 1 Pathe Freres, o Dinamă de 120 lampe putere 115 Volți, 46 ampere, 600 metri conduct electric, 32 asigurați contra focului, 52 lampe mici, à 25 lumini, 2 lampe mari à 125 lumini una, și alte multe aparținătoare, aduce un venit curat cel puțin de 5-6 coroane lunar.

Cauză vinderei este pierderea brațului drept. Cei doritori de a-l cumpăra n'au lipsă de mecanici streini, ori și cine poate să-l conducă, deslășiri dă: **Ioan Mohan** mecanic, Cell gyár Zerneșt.

Gustați

Berea **SLEPING-car**
din fabrica „Bragadiru”.

GHEORGHE SZÖCS

:: CROITOR CIVIL ȘI MILITAR ::

BRAȘOV,

Strada Mihael Weiss nr. 10.

[Casa proprie].

Deposít de cele mai nouă stofe indigene și din străinătate

Serviciu prompt!
Prețuri solide!

GYAPJAS LAJOS

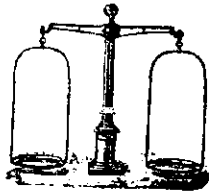
meștru zidar diplomat

ARAD, str. Teleki nr. 19.

Primește ori-ce lucrări

: în bransa aceasta. :

Face și execută planuri de zidiri pe lângă prețurile cele mai moderate.

În lucrătorea electrotehnică și mecanică și institutul concesionat de autorități de instalări electrice.

ALFRED POLATSCHIK

Budapest V. str. Nagymező utca 64.

Se lucră: tot felul de instrumente chemice-fizice, monometre și executarea brevetelor. Cântare de precizie pentru farmaceuti, drogerii și aurari. Instalări de lumină și soner (clopoțele) electrice, telefon de casă pe pe lângă prețurile cele mai ieftine.

In atenția celor ce zidesc case!

TEODOR CIOBAN

ZIDAR DIPLOMAT ȘI ARCHITECT
ARAD, Str. Deák-Ferencz 20.

Cu onoare încunoștințez pe on. public, că în bransa arhitectonică execut tot felul de întreprinderi, transformări de zidiri vechi, repararea de biserici române și școli, precum și zidirea lor.

Cu planuri și bugete servesc cu prețuri cât se poate de moderate. Comande primesc atât în loc, cât și în provincie. Rugând sprijinul on. public român semnez

Cu stimă
Teodor Cioban.

In atențiunea celor-ce zidesc!

Am onoare a aduce la cunoștința on. public, că reîntorcându-mă acasă după 8 ani de experiență câștigată în America, am deschis aici în loc, pe strada József főherceg nr. 1 (lângă „Victoria”)

un biou de arhitectură.

Primesc totfelul de construcțiuni în bransa arhitecturii, precum și transformări conform cerințelor moderne. La dorință servesc cu planuri și prospecte. La dorință merg și în provincie. — Cu deosebită stință:

IOAN CLAITI

zidar diplomat

ARAD, strada József-főherceg nr. 1.

POPPER Testvérek

MAGAZIN DE MODĂ — Arad str. Forray

Surprinde publicul cu cadouri extraordinare de Rusalii

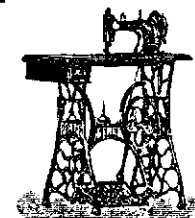
Toți articlii acei înșirați de-o execuție admirabilă le socotește în 20 coroane.

Delin lănos, modern, în formă nouă pentru un întreg rând de haine.

- 1 talie de pânză ori batist brodată cu mătasă,
- 1 velință de flanel pentru vară, tigră ori turcească.
- 1 serviciu de cafea pentru 6 persoane.
- 1 păreche mănuși lungi de ață.
- 6 buc. bătutuțe fine de mătasă, batist, ori pânză.
- 1 umbrelă ori ploier negru fin.
- 1 val de pânză fină pentru 6 cămeși femeoști.

Mare magazin de covoare și perdele.

Expediare punctuală în provincie pe lângă ramburs.

CUCHT HUGO

mechanic

BISERICA-ALBĂ str. Becher 6.

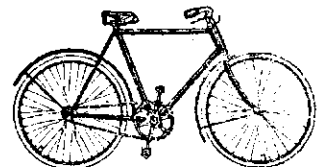
DEPOZIT de renumite mașini PFAFF pentru cusut, de cârpit ciorapi și brodat.

MAȘINI de cusut PHÖNIX și NEUMANN, biciclete STRYA și WAFFEN toate părțile constructive la mașini de cusut și biciclete cu prețurile cele mai ieftine.

ATELIER pentru reparaturi foarte bine aranjate, motor electric.

PĂRȚI CONSTRUCTIVE electrice, sonerie, lămpi de buzunar aparate de electrizat.

IN ATENȚIUNE: nu în agenți voiajori și așa prețurile sunt mai ieftine, cu firmele și agenții acestora trimiși pe sate nu stau în n'ci o legătură.

BANCA NAȚIONALĂ A ROMÂNIEI.

SITUAȚIUNE SUMARA.

1911.

28 Maiu

174 438 219
1 485 027
111 838 841
21 415 711
11 999 789
17 856 442
4 284 121
6 023 485
737 565
874 381
112 143 460
19 275 962
44 634 697
527 007 700

123 595 219 Rezerva metalică aur 155 964 082
50 843 000 „ trate aur 61 958 000
Argint și diverse monete
Portofoliu român și străin
(*) Impr. pe ef. publice 7 091 400
„ în cont curent 8 874 222
Efectele Capitalului social
Efectele fondului de rezervă
„ fond. amort. imob. mob. și maș. de imprim
Imobile
Mobilier și mașini de imprimerie
Cheltuieli de administrațiune
Depozite libere
Conturi de valori
Conturi curente

1912.

19 Maiu

26 Maiu

218 034 556 217 922 082
921 559 891 678
202 655 116 201 679 780
15 135 953 15 965 622
11 995 720 11 995 720
17 506 377 17 506 377
4 191 821 4 191 821
6 119 298 6 123 584
801 080 803 780
949 927 960 571
109 627 355 110 518 355
28 651 354 30 088 495
46 372 926 45 196 516
662 963 642 663 794 382

PASIV

12 000 000
30 359 907
4 461 614
339 740 020
1 784 355
112 143 460
26 518 344
527 007 700

Capital 12 000 000
Fond de rezervă 32 381 958
Fondul amort. imobili. mobil. și mașin. de imprim. 4 766 612
Bilete de bancă în circulațiune 460 123 740
Dobânzi și beneficii diverse 2 346 791
Depozite de retras 109 627 955
Conturi diverse, sold 41 716 586

12 000 000 12 000 000
32 381 958 32 381 958
4 766 612 4 766 612
460 330 280 460 330 280
2 476 515 2 476 515
110 518 355 110 518 355
41 320 662 41 320 662
662 963 642 663 794 382

Scontul 5%
(*) Dobânda 5%.

Telefon 982.

Balog Sándor,

carnățarie și depozit de șuncă
de Praga.

Budapest, VII., Rottenbiller-utca 66.

Recomandă:

Șuncă de Praga,

calitatea cea mai bună,
fără s, care e cea mai
preferabilă comercianți-
lor, — putându-se tăia
excelent.Recomandă diferite soiuri de cână-
țării cu prețuri ieftine — Catalog
trimite gratuit.

Salon de haine bărbătești

J. Schneider, Sibiu

Hermannsplatz 8, etagiul I.

Palatul Habermann. (Nagyszeben).

Prima fabrică de trăsuri, cu instalațiuni
de mașini este a lui

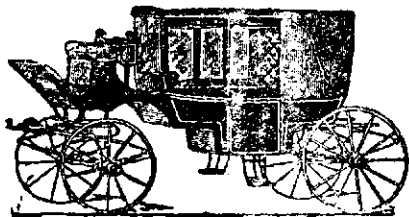
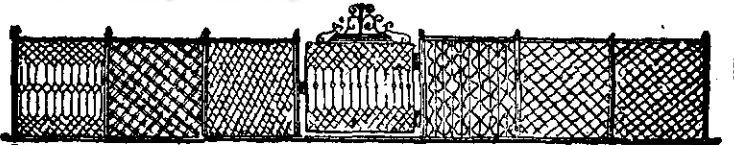
Kovács István

TEMESVÁR-JOZSEFVÁROS

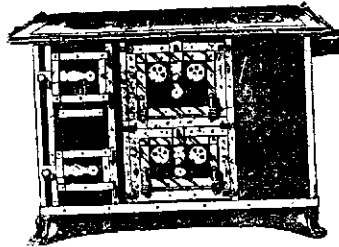
str. Fröbel nr. 58 (casa proprie),

fabricant de trăsuri și au-

tocaroserie

furnizorul postelor reg. ung. și mehaniz-
melor militare.Mare deposit permanent de totfelul de
trăsuri și calese noi și folosite.Atelier de reparatură. Ateliere de făurie,
rotarie și de lustruit.Prima fabrică în Ungaria
de nord alui Kozár Lajos

pentru țesutul și impletirea sîrmei (drot), îngrădiri (garduri), tot felul de site, c'ur, ornamente de
lăcătușerie, construcții de fier, sobe (sparherluri), cuptorase și unav. Fabrică totfelul de garduri
din sîrmă (drot), din aramă galbină, din fier lăcuit cu coloriu sau argint viu, țe-
sături de rabit, rosteie de ciuruit, coșeri pentru țesut și trăsție impletită pentru pla-
fond (structură). Despartământ deosebit pentru fabricarea
lucrărilor pentru edificii și ornamente de lăcătușerie, cori-
doare, trepte, grilaje de fier, verande din sticlă, uși de fier
scutite contra focului și construcții de fier. Despartământ
din nou aranjat pentru fabricarea a totfelul de sobe (spar-
herturi) dela executarea cea mai simplă până la cea mai pom-
poasă, cu îmbrăcăminte de pământ (cahale, olane) în colori
sau albe. Prospect trimis gratis. Vinzătorilor procenta corăspunzătoare.

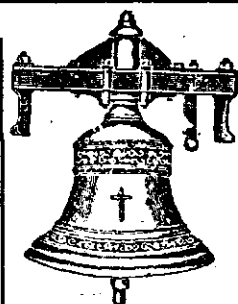
Frideric Hönig

turnătorie, fabrică de clo-
pote și metal, aranjată
pe motor de vapor

Arad, str. Rákoczi nr. 11—28.

Fondat la 1849.

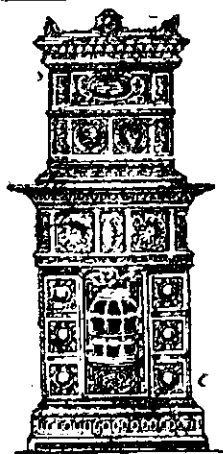
Premiat la 1890 cu cea mai mare medalie de stat.

Cu garanție pe mai mulți ani și pe lângă cele mai favorabile
condiții de plătare — recomandă clopotele sale cu patentă ces.
și reg. invenție proprie, cari au avantajul că față cu ori-ce alte
clopote la turnarea unui și aceluiaș tare și cu sunet adânc — se
face o economie de 20—30 procente la greutatea metalului. Reco-
mandă totodată clopote de for ce se pot învârti și postamente de fer,
prin a căror întrebuintare clopotele se pot scuti de crepat chiar și
cele mai mari clopote se pot trage fără să se clatine turnul. Reco-
mandă apoi transformarea clopotelor vechi în coroană de fer, ce se
pot învârti eum și turnarea din nou a clopotelor vechi sau schim-
barea lor cu clopote nouă pe lângă o suprasolvire ne'nsen na'ă.

Liste de prețuri și cu ilustrațiuni — la dorință se trimite gratis.

Fabricant de cuptoare de lut.

SCHÖN JÓZSEF, Lugos

Szt. István-u. 36. Kossuth-u. 21.

Atrage atențiunea on. public că primește pregătirea a ori-ce fel de

cuptoare

descărcare și zidirea vetrelor de fert cu prețuri convenabile și pe lângă serviciu prompt și conștiințios.

Comandele se execută imediat.

Să ne credeți că este în interesul D-tră dacă comandați coasa „Koronagyémánt“

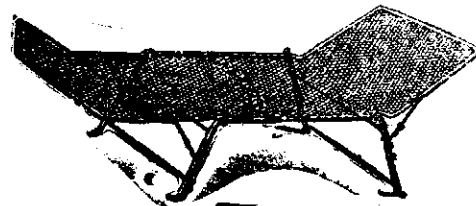

Cu coasa „Koronagyémánt“

bătută odată se poate cosi ziua întreagă deoarece e făcută din oțel-diamant, coase rele și mol nu se găesc între ele. **Pentru trăncăia flectării bucăți garantăm.**75 80 85 90 95 100 110 cm. la comanda de 10
Prețul : 1 buc. 1-80 1-90 2.— 2-20 2-40 2-50 2-60 cor. buc. 1 se dă rabat.Comandele se pot face prin trimiteră banilor înainte sau pe lângă rambursă la **Lengyel Testvérek** magazin de coase „Koronagyémánt“
Kaposvár, Fő-utca 22 T.**PROHÁSZKA JÁNOS**

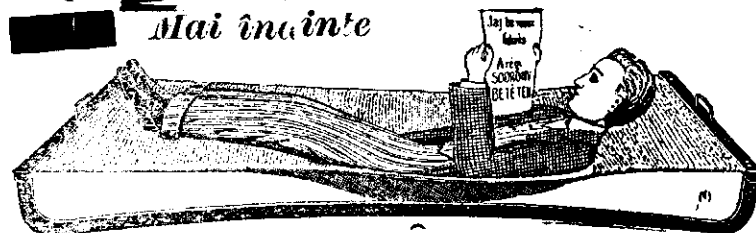
FABRICANT DE MOBILE DE FER ȘI DE ARAMĂ

Budapesta, VI., str. Gróf Zichy Jenő nr. 46.

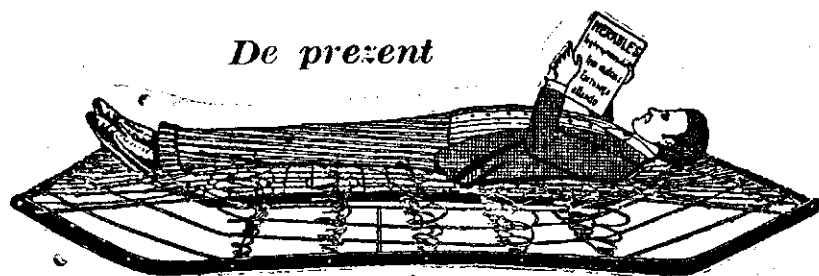

Durmitul sănătos lungeste viața!

Mai înainte

De prezent

Aparat ușor și veritabil de aramă, liber de insecte și de praf cor. 18—
 Matrațe de sistem vechiu, cu corzi așezate se reparază ieftin.
 Matrațe cu corzi din fier Cor. 17—
 Paturi de fier cu decorație de aramă, cu matrațe din fier „ 32—
 Paturi de aramă cu matrațe din fir bun „ 72—
 Paturi de fier cari se pot închide, cu 3 matrațe „ 17—
 Matrațe de fir cu cadre de fier, executate bine „ 11-50
 Matrațe de fier în cadre de lemn „ 7—

Vânzare de mobile de fier și aramă cu prețuri foarte ieftine.

Capital social Cor. 1.200.000.

Telefon nr. 188.

Post sparcassa ung. 29,349.

Banca generală de asigurare societate pe acții în Sibiu — Nagyszeben.

este prima bancă de asigurare românească, înființată de institutele financiare (băncile) române din Transilvania și Ungaria.

Prezidentul direcțiunii:

PARTENIU COSMA, DIR. EXECUTIV AL „ALBINEI“ și PREZIDENTUL „SOLIDARITĂȚII“.

„Banca generală de asigurare“ face tot felul de asigurări, ca asigurări contra focului și asigurări asupra vieții în toate combinațiunile. Mai departe mijlocește: asigurări contra spargerilor, contra accidentelor și contra grindinei.

Toate aceste asigurări „Banca generală de asigurare“ le face în condițiunile cele mai favorabile.

Asigurările se pot face prin orice bancă românească, precum și la agenții și bărbății de încredere ai societății. — Prospecte, tarife și informațiuni se dau gratis și imediat. — Persoanele cunoscute ca acvizitori buni și cu legături — pot fi primite oricând în serviciul societății.

„Banca generală de asigurare“ dă informațiuni gratuite în orice afaceri de asigurare fără deosebire că aceste afaceri sunt făcute la ea sau la altă societate de asigurare.

Cel interesați să se adreseze cu încredere la:

„Banca generală de asigurare“ DIRECTIUNEA: SIBIU—NAGYSZEBEN (CASA „ALBINA“).
AGENTURA PRINCIPALĂ PENTRU COMITATUL ARAD, BÉ.
KÉS, CSANÁD, BIHOR, TIMIȘ, TORONTÁL, CARAȘ-SEVERIN Arad str. Lázár Vilmos nr. 2. Telefon nr. 850.

P. Bittenbinder

colorator de mășuri, curățitor chimic de haine și spălător.

Timișoara — Temesvár.

Centrala: Józsefváros, Fröbel-u. 37.
Filiala: Gyárváros, Fő-utca 27. sz.

Curăță și colorează, chimic, ori-ce haine de dame, domni și copii, perdele, pânzături și îmbrăcăminte de mobile. — Apoi spală și calcă ori-ce fel de albituri, gulere și mangete. Comande din provincie se fac prompt. Costume bărb. curăț chimic cu 3 cor. Fărbuește totfelul de tort în diferite colori.

ARAD, WEITZER-U. 13.

D-na SZALKAI ÁRMIN

lucrează în timpul cel mai scurt în atelierul său de **BRODĂRII ȘI ALBITURI**, trusouri complete pentru femei, bărbați și copii, lucrate artistic și cu gust. — Brodării albe și colorate, lucrări cu aur, albituri, batiste, servete, millienuri, perini pentru divan, se află gata și se vând cu preț ieftin, — se află și nelucrate. Domnișoare se primesc spre instruire.

Primul atelier de biliarde din Brașov

MERTH JÁNOS,
Brassó, Vasút-utca 8. sz.

Pregătește din material excelent și uscat totfelul de *biliarde*, în stilul cel mai modern, primind pe lângă prețuri foarte moderate și reparaturi.

Noutăți igienice
de gumă și bășică de pește.

Specialitate preservativă fabricat veritabil francez și american în pachete originale.

Recomandată de medicii!

Garantă.

Nou! „Fatime“ I și II calit. Prețul 1 duzină 6 și 8 coroane. — „Semiramis“ I și II calit. Prețul 1 duzină 10 și 12 coroane.

Ambele feluri de preservative sunt cele mai excelente produse din această specialitate și se pot procura exclusiv la mine.

NOU! „Auto vaginal spray“ **NOU!**

Cel mai sigur și mai practic mijloc de prezervare a veacului nostru. Prețul per bucată **15 cor.**

Se trimite direct prin fabrica de instrumente medicale și articole de gumă

KELETI I. Budapest, IV.,

Koronaherceg - utca 17. Prov.

Cereți gratuit și francat preafinteresantul meu cel mai nou preț curent ilustrat cu peste 3000 de ilustrațiuni.

Fondat 1878.

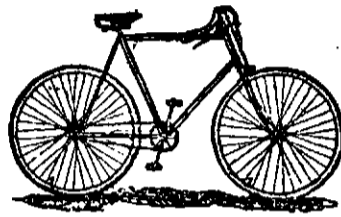
Telefon 13-76

Mijlocitorii se caută în fiecare oraș cu proviziune considerabilă.

BICICLETE

de renume mondial:

THE CHAMPION
și **PREMIER**

cu osie campanilară, roată automată (cu frână liberă) se vând pe lângă garanță de 3 și 5 ani cu prețul original a fabricii, fără nici o ridicare de preț, în rate lunare de 12 și 15 cor precum și părți alcătuitoare pentru biciclete, gumă interioară și exterioară prima calitate, sonerie, lampe, pedale, lanțuri, roată automată, conus. — În urma circulației mare unde în toată Auto-Ungaria trimite și în provincii cu preț foarte redus. — La cumpărări mari se dă rabat mare.

Láng Jakab és fia

mare comerciant de biciclete și părți alcătuitoare
Budapest, VIII., József-körut 41.

Filiale: Boross-tér 4 și în Buda, II, Margit-körut 6.
Catalogul de lux cu 1000 de chipuri se trimite gratuit.

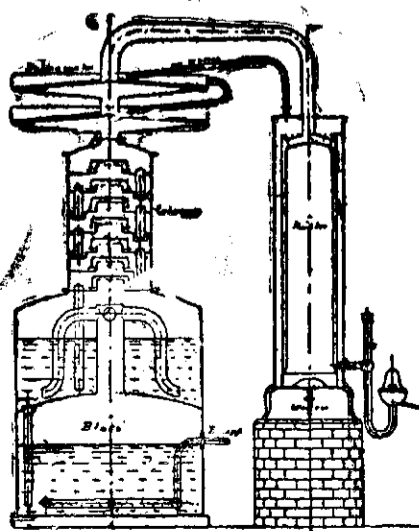

Premiat cu medalia cea mare la expoziția milenară din Budapesta în 1896.

Turnătorie de clopote. — Fabrica de scaune de fier pentru clopote alui

ANTONIU NOVOTNY, TIMIȘOARA-FABRIC.

Se recomandă spre pregătirea clopotelor nouă, precum la turnarea de nou a clopotelor stricate, spre facerea de clopote întregi, armonioase pe garanție de mai mulți ani, provăzute cu ajustări de fier bătut, construite spre a le întoarce în ușurință în ori-ce parte, îndată ce clopotele sunt bătute de o lăture fiind astfel scutite de crepare. — Sunt recomandate cu deosebire **CLOPOTELE GĂURITE**, de dânsul inventate și premiate în mai multe rânduri, cari sunt provăzute în partea superioară — ca violina — cu găuri ca figura S și au un ton mai intensiv, mai adânc, mai limpede, mai plăcut și cu vibrație mai voluminoasă decât cele de sistem vechiu, astfel, că un clopot patentat de 327 kg. este egal în ton cu un clopot de 461 kilograme patentat după sistemul vechiu. — Se mai recomandă spre facerea scaunelor de fier bătut, de sine stătătoare, spre preadjustarea clopotelor vechi cu ajustare de fier bătut — ca și spre turnarea de toace de metal. — Prețuri-curențe ilustrate trimit gratuit.

PAPP K.

orologier de turnuri, lăcătuș artistic, de zidiri mașini și lucrări de aramă.
Temesvár-Gyárváros, Fő-u. 34

OROLOGE DE TURN

construcția cea mai nouă și solidă pentru biserici și școli, precum și reparaturile astorfel de oroloage să efectueze conștient și ieftin.

Preliminare de spese gratuite. Pregătește Mașini pentru fabricarea de gheață, pentru răcire, aparate de ars rachie și fabricarea berei, apaducte de mare presiune și reparațiile necesare, cu prețuri ieftine. La privirea lucrării se prezintă pe cheltuiala sa.

KIKTA ISTVAN, atelier de nișă.
Budapest, VIII. Kosszoru-u. 17
Imi iau îndrăzneala a atrage atenția on. public asupra atelierului meu de pictură de sticlă.
Ca specialist fac geamuri de biserici, verande de lux pe geamuri de biserici, vuri pe sticlă și rame pentru saloane, cum și alte obiecte în bransa aceasta.

Librăria Tribuna

ARAD, strada Deák Ferencz nrul 20. — Telefon nrul 502. —

Mare deposit de revizite de scris și cărți literare.

Illustrate dela balul costumat din Arad, bucata 24 fil, 12 buc Cor. 2.50 plus porto postal;

Guy de Maupassant, Inima noastră. Roman Trad. de I. C. Apostol Prețul Cor. 2.—.

Almanachul Societății scriitorilor români pe 1912 Ediție populară Cor. 1.50 ediție de lux 2.50.

A. Vlahuță La gura sobei. Prețul Cor. 2.50.

Dr. Onisifor Ghibu, Școala românească din Ungaria în anul 911 à 50 fil.

S. Mehedinți, Către noua generație à cor. 1.50 plus 10 fil. porto;

Spiridon Popescu, Zori de Iulie. Nuvele și schițe à cor. 2 plus 10 fil. porto;

Leon Tolstoi, Răsboi și Pace roman istoric trad. de Adrian Corbul vol. I cor. 1.50, vol. II 1.20;

Lazăr Șaineanu, Dicționar universal al limbei române ed. II-a cu totul prelucrată și adăugită. Ortografia Academiei Române (cu 988 pagini) cor. 8 plus porto;

D. Anghel, Fantome cor. 2 plus 20 fil. porto;

I. Agârbiceanu, In intinerie nuvele à cor. 2 plus 20 fil. porto;

Caton Theodorian, La masa calicului. Nuvele și schițe à cor. 1.50 plus 10 fil. porto;

Virgil Caraiivan, Basme și legende străine. Traduceri din folklorul lumii à cor. 1.25 plus 10 fil. porto;

Cincinat Pavelescu, Poesii cor. 3 plus 20 fil. porto;

C. Collodi, Pățaniile lui Tândărică. (Povestea unei păpuși de lemn) cu 56 ilustrațiuni trad. din italienește de A. Buzescu à cor. 1.50 plus 20 fil. porto;

Hai să rîdem! Almanachul revistei „Minerva” à cor. 1 plus 10 fil. porto;

Constantin Savu, Dor și iubire. Colecțiune de cântece pentru cor (mixt și bărb.) à cor. 2.50;

Teodor Romul Popescu, Din Carpați à cor. 1.50; Prin Turnu Roșu spre România à Cor. 1.20.

I. Scarlatescu, Poeme românești: Pentru voce și piano à cor. 5.

A. Bona, Nu m'abandona. Romantă pentru voce și piano à cor. 1.20; Sboar'al nopții negru flutur. Romantă pentru voce și piano à cor. 1.50.

N. Zaharia, Mihai Eminescu. Viața și Opera sa. à Cor. 3 plus 20 fil. porto.

I. Novicow, Emanciparea femeii. Studiu sociologic. Tradus de Bogdan I. Goilav. à Cor. 2 plus 20 fil. porto.

Alexandru Ciura, Foiletoane à Cor. 1.60 plus 20 fil. porto. *Domnia și detronarea lui Cuza Vodă*. à Cor. 0.80 plus 5 fil. porto.

Amintirile unui fost prefect din timpul răscoalilor. à 80 fil. plus 5 fil. porto.

C. Negruzzi, Teatru. à Cor. 1.50 plus 10 fil. porto.

Cezar Al. T. Stoika, Fiori de primăvară Poezii à Cor. 1 plus 5 fil. porto.

Al. Ivan Constantinov, Bai-Ganciu sau minunate povești despre un bulgar din zilele noastre à 60 fil. plus 5 fil. porto.

Guy de Maupassant, Petra și Ioan. Trad. de N. N. Beldiceann à 1 cor. plus 5 f. porto.

Alexandru Davila, Vlaicu Voda, dramă în 5 acte, în versuri à 80 fil. plus 5 porto.

Ion Dragoslav, Povestiri alese à 55 fil. plus 5 porto.

Mihail Kogălniceanu, Iluzii pierdute, schițe à 30 fil. plus 5 porto.

Ivan Turgenieff, Hanginl Faust à 75 fil. plus 5 poro.

Matilde Serao, Mama vitregă à 75 fil. plus 5 porto.

A. Fogazzaro, Dragostea unui rege à 75 fil. plus 5 p.

Iules Payot, Educația voinței 2 cor. Trad. de N. Pandeleu.

Vasile Pop, Iubirea e biruitoare à 2 cor. pl. 20 p.

M. Sadovcanu, Floare ofilită, roman. Ediția II-a à 2 cor. plus 20 fil. porto.

C. Dobrogeanu-Gherea, Neoiobăgia. Studiu economic-sociologic al problemei noastre agrare à 3.50 cor. plus 30 fil. porto.

Spiridon Popescu, Contribuțiune la munca pentru ridicarea poporului 2 cor.

Iosif Popu, Conceptul juridic de națiune — naționalitate în Ungaria à cor. 2 plus 10 fil. porto.

Octav Minar, Cum a iubit Eminescu. Pagini intime. (Amintiri, scrisori și poezii inedite) à 60 fil. pl. 5 p.

Guy de Maupassant, Dolofana. Trad. de A. Măndru à 30 fil. plus 5 porto.

Edgard Allan Poe, Nuvele extraordinare. Trad. de B. Constantinescu à 80 fil. plus 10 porto.

N. V. Gogol, Taras Bulba. Traducere à 55 fil. pl. 5 p.

Rudolf von Gottschall, Tădătorul. Trad. de A. Frunzescu, à 30 fil. plus 5 porto.

Biblioteca Flacăra. Prețul unui număr 80 fil. pl. 5 p.

Nr. 1. Princesa Elena de Racoviță. Furiile amorului

Nr. 2. Memoriile lui Napoleon. Ediția II-a.

Nr. 3. De pe tron la eșafod. Tragicul roman al reginei Maria Antoaneta.

Nr. 4. O dramă sub Napoleon. Conan Doyle.

Nr. 5. Tragedia dela Mayerling. Romanul arhiduce-lui Rudolf și al baronesei Vocera.

Maria Cioban, Doina. (Legendă) à 30 fil. plus 5 p.

Victor Eftimiu, Poemele singurătății à 2 cor. plus 20 fil. porto.

I. C. Apostol, Cuza-Vodă și rîdîn cauză 5 p. porto. română după documente à 60 bani plus 5 p. porto.

T. Popovici prof. de muzică. Carte de cântece pentru școlile primare, gimnazii inferioare, școli reale, civile și preparandii. Partea I. 60 fil., partea II. 1 cor. plus 40 fil. porto.

N. Iorga, Ceva despre Ardealul românesc și viața culturală românească de astăzi. Prețul 60 fil. pl. 5 p.

Conan Doyle, Duett. Roman tradus de dr. Victor Onișor à 1.60 cor. plus 10 fil. porto.

Dr. Victor Onișor, Legiuirea țării noastre. Cunoștințe de drept constituțional à 1 cor. plus 5 fil. p.

Dimitrie Onciul, Din istoria României à 95 fil. plus 10 fil. porto.

N. Zaharia, Tipuri sociale. Prețul 1.50 cor., ediția de lux 2.50 cor.

Constantin I. A. Nottară, De dincolo de moarte 3 cor. plus 20 fil. porto.

MICA PUBLICITATE

Se plătește de cuvânt 5 (cinci) fileri. Titluri sau cuvinte mai groase 6 fil.

Farmacie

bine aranjată în comună românească, cu stațiune balneară, cu circa 3500 locuitori, o de vândut. Informațiuni dă proprietarul IOSEF WAGNER, Sângeorgiul-român (Oláh Szt. György).

De vândut.

În comuna Uj-Ozora (com. Torontál) se află de vânzare din mână liberă o casă cu prăvălie, cu drept de tot felul de beuturi și trafic. A se adresa lui IULIUS JURCA, comers. Ujozora.

Un harmoniu.

se află de vânzare foarte bun, tonuri curate și puternice, bile de os veritabil, dulapul din lemn de stejar sănătos, foarte potrivit pentru concerte, instruirea corurilor și pentru acompaniament. Doritorii să se adreseze către administrația ziarului „Românul”. 1—10

Invățăcel

află aplicare în legătoria de cărți: Iustin Ardelean. Arad str. Weitzer nr. 13.

Pentru orice soi de întreprindere

(comert, industrie, moșie) „Românul” recomandă o persoană pricepută, muncitoare, de absolută încredere. Vorbește româna, maghiara și germana, etatea 35 ani, 2 gimnaziale, 5 ani practică la bancă. Adr. la ziar sub „Corect”.

De închiriat

3 odăi cuină, odaie de scaldă și toate cele de lipsă în zidirea „Românului”.

Caut post de mașinist.

Un tânăr român, mașinist diplomant, caută loc de mașinist la vre-o moșie românească. P. T. Domnii cari au lipsă de un atare sunt rugați să comunice condițiunile de plată, cât timp ar avea de treerat precum și ce fel de mașină au, se poartă singură și dela ce firmă e fabricația, câte H. P. are? Toate aceste să se comunice la administrația „Românului” unde se află adresa mea.

Econoamă.

Caută un preot dela sate văduv fără copii. Oferte să primesc numai dela preoțese, soții de învățător, de notar, văduve și fără de copii, sau dela învățătoare; ovodiște necăsătorite.

Să cere ca să știe și să-i placă a conduce economia de casă. Altă economie nici nu port. Adresa la administrația „Românul”.

Caut.

o familie ciustită românească, care are un băiat la școli și ar dori ca să învețe mai ușor limba ungurească dacă s'ar învoi ca în schimb să mi susțină copilul meu în vîrstă de 12 ani, iar eu pe al lor pe timpul cât ține cursul pe anul 1912/1913. Doritorii să se adreseze la administrația ziarului. 3—8

Un tânăr român

absolvent al școlii de agricultură, caută loc la vre-un domeniu. Se pricepe la toate ramurile agricole precum și la fabricarea unturilor, cașurilor și brânzeturi. Doritorii să se adreseze la: Ștefan Calamici. Dombóvár „Vajtermelő közp.” (Tolna m.)

Păziți-vă de
imitațiuni!

Deoarece în prezent imitațiile mașinilor noastre de cusut, dar mai cu seamă mașinele noastre de sistem mai vechiu sunt recomandate ca „SINGER”, ba chiar ca „adevărata mașină SINGER”, atragem atențiunea publicului că orice fabricații recomandate în felul acesta nu sunt mașini de cusut veritabile Singer și acele nu sunt ale noastre.

Renumitele mașini de cusut originale Singer, Wehler și Wilson se pot căpăta numai în magazinul nostru ori prin agenți noștri; cine voințe deci să cumpere mașini de cusut, totdeauna să întrebe hotărît, că mașina de cusut este ea oare dela firma noastră și să nu vă mulțumiți cu răspunsuri nehotărîte.

SINGER Co. societate pe acții pentru mașini de cusut

ARAD, strada József főherczeg nr. 9. Casa cont. : Porcia : (vis-à-vis de biserică).

Filiale în toate părțile țării.

„VICTORIA”

INSTITUT DE CREDIT ȘI ECONOMII SOCIETATE PE ACȚII.

FONDATA ÎN ANUL 1887.

Centrala: Arad, Calea Arhiducelui Iosif, Nr. 1—2, casele proprii (vis-à-vis de primărie).

Filiale: în Chișineu (Kisjenő) Șiria (Világos), și Boroșineu (Borosjenő).

Capital societar 2,500.000.— Cor.
Fond de rezervă 2,000.000.— Cor.
Depuneri spre fructificare 15,000,000.— Cor.
Circulațiunea anuală 400,000.000.— Cor.

Pentru sumele depuse fără termen de abdicere și rămân la bancă pe timp mai scurt de 3 luni de zile, plătește deponenților 4% interese, — iar pentru depunerile elocate pe timp mai îndelungat de trei luni de zile, după mărimea sumei depuse: plătește deponenților 4½% și 5% interese fără de nici o detragere.

Primește depuneri spre fructificare despre cari eliberează libele.

Acordează împrumuturi hipotecare pe case de închiriat și pe proprietăți de pământ.

Escontează cambii și acordează credite cambiale cu acoperire hipotecară.

Dă avansuri pe efecte publice (Lombard).

După toate depunerile contribuția (darea) de interese o plătește institutul separat din al seu